

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Jak vnímají zahraniční studenti vysokých škol xenofobii
a diskriminaci cizinců v současné Jižní Koreji?**

How do international university students perceive xenophobia and
discrimination against foreigners in contemporary South Korea?

Olomouc 2023, Bc. Michaela Krátká

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Blanka Ferklová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci, dne:

Podpis

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Michaela Krátká
Název fakulty a katedry:	Filozofická fakulta, Katedra asijských studií
Název práce:	Jak vnímají zahraniční studenti vysokých škol xenofobii a diskriminaci cizinců v současné Jižní Koreji?
Vedoucí práce:	Mgr. Blanka Ferklová, Ph.D.
Počet stran:	83
Počet znaků:	117 872
Počet titulů použité literatury:	43, 31 (IZ)
Klíčová slova:	Jižní Korea, cizinci, diskriminace, xenofobie, nacionalismus, studenti

Jižní Korea je často považovaná za jednu z etnicky a lingvisticky nejhomogennějších zemí světa. Tradičně byly společná krev a etnická homogenita předmětem národní hrdosti. Od konce minulého století do země přijíždí stále více cizinců, v důsledku čehož je korejská společnost, více než kdy jindy, vystavená kulturní, národnostní a rasové rozmanitosti. Vysoký nárůst cizinců v zemi ovšem neznamená nárůst tolerance vůči nim. Myšlenky vycházející z korejského nacionalismu pohanějí diskriminaci a předsudky vůči těm, kteří korejskou krev nesdílí. Tato práce vychází z již existujících akademických prací, vymezí základní termíny v souvislosti s probíranou problematikou a poskytne historický kontext. Cílem práce je popsat možné důvody korejských postojů vůči cizincům a zhodnotit současnou situaci v Jižní Koreji. Tři témata: Otevírání korejských hranic vnějšímu světu; Vznik a rozvoj korejského nacionalismu; a Cizinci v Jižní Koreji, budou náplní první poloviny práce. Druhá – výzkumná část této práce shrne názory na probíranou problematiku z pohledu mezinárodních zahraničních studentů. Celý výzkum měl za úkol odpovědět na hlavní výzkumnou otázku: „*Jak vnímají zahraniční studenti vysokých škol xenofobii a diskriminaci cizinců v současné Jižní Koreji*“. Získaná data budou následně analyzována na základě čtyř formulovaných faktorů, které mohly hypoteticky významně ovlivnit zkušenosti studentů, a tedy jejich jednotlivé názory na problematiku.

Annotation in English

Name and surname:	Bc. Michaela Krátká
Faculty and department:	Faculty of Arts, Department of Asian Studies
Thesis title:	How do international university students perceive xenophobia and discrimination against foreigners in contemporary South Korea?
Supervisor:	Mgr. Blanka Ferklová, Ph.D.
Number of pages:	83
Number of characters:	117 872
Number of references:	43, 31 (IZ)
Key words:	South Korea, foreigners, discrimination, xenophobia, nationalism, students

Korea is often considered one of the most ethnically and linguistically homogeneous countries in the world. Traditionally, common blood and ethnic homogeneity have been a matter of national pride. Since the end of the last century, more and more foreigners have been arriving in the country. As a result, Korean society is more than ever exposed to cultural, national, and racial diversity. However, the increase of foreigners in the country does not mean an increase in tolerance towards them. Opinions based on Korean nationalism fuel discrimination and prejudice against those who do not share Korean blood. This thesis will build on existing academic works, define key terms in relation to the issues discussed, and provide historical context. The aim of the thesis is to describe the possible reasons for Korean attitudes towards foreigners and to assess the current situation in South Korea. Three topics: The Opening of Korea's Borders to the Outside World; The Development of Korean Nationalism; and Foreigners in South Korea, will comprise the first half of the thesis. The second – research part will summarize the views on the issues from the perspective of international foreign students. The entire research was designed to answer the main research question: "How do foreign university students perceive xenophobia and discrimination in contemporary South Korea". The data collected will then be analysed based on four formulated factors that could hypothetically have significantly influenced the students' experiences and thus their individual views on the issue.

Ráda bych poděkovala své vedoucí Mgr. Blance Ferklové, PhD., která mi poskytla zajímavé zdroje k sepsání této práce a ochotně mi poradila vždy, když bylo potřeba. Velké díky patří také studentům, kteří mi byli ochotní věnovat svůj volný čas v rámci rozhovorů.

Obsah

Seznam tabulek a grafů	8
Ediční poznámka.....	9
Úvod.....	10
1 Vymezení teoretických pojmů.....	12
2 Otvírání korejských hranic vnějšimu světu	15
3 Vznik a rozvoj korejského nacionalismu	20
3.1 Potomci bájného Tanguna	20
3.2 Počátky nacionalismu na Korejském poloostrově	22
3.3 Myšlenkové proudy 19. Století	23
3.4 První polovina 20. Století.....	25
3.5 Poválečné období	28
3.6 Globalizační horečka segjehwa.....	30
3.7 Dědictví nacionalismu.....	32
4 Cizinci v Jižní Koreji.....	34
4.1 Absence antidiskriminačního zákona.....	35
4.2 Současná situace a reakce na multikulturalismus	37
4.2.1 Korean General Social Survey	37
4.2.2 Survey of Koreans‘ Consciousness and Values	39
4.2.3 Implementace výsledků.....	40
4.3 Diskriminace cizinců v Koreji.....	41
4.3.1 Dopady COVID-19	42
5 Mezinárodní studenti a jejich mobilita směrem k Jižní Koreji	45
5.1 Motivace pro studium v Koreji – teorie tlaků a tahů.....	46
6 Literární řešerše	49
7 Kvalitativní výzkumné šetření	52
7.1 Úvod.....	52
7.2 Metodika výzkumu.....	53
7.3 Účastníci.....	53
7.4 Materiály a sběr dat.....	55

7.5	Analýza dat.....	56
7.6	Výsledky.....	56
7.6.1	Zařazení cizinců do společnosti	56
7.6.2	Asijská xenofobie vůči Západu	58
7.6.3	Doba pobytu, znalost korejštiny, místo studia/pobytu a osobní charakteristiky ..	59
7.6.4	Kde všude se cizinci v Koreji setkávají s diskriminací?	61
7.7	Interpretace výsledků	65
7.8	Limity práce	66
8	Závěr.....	67
9	Resumé	70
10	Seznam literatury	71
11	Internetové zdroje (IZ)	76
12	Seznam příloh	80

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: Výsledky studie Korean General Social Survey prováděné v letech 2003–2018..	38
Tabulka 2: Výsledky průzkumu Survey of Koreans‘ Consciousness and Values	39
Tabulka 3: Diskriminace v Jižní Koreji	42
Tabulka 4: Počet zahraničních studentů v institucích terciárního vzdělávání	46
Tabulka 5: Identifikace účastníků výzkumu	54
Graf 1: Cizinci a jejich zařazení do jihokorejské společnosti	56
Graf 2: Proměnné znaky jednotlivců.....	59
Graf 3: Kde všude se cizinci v Koreji setkávají s diskriminací	61

Ediční poznámka

Všechny korejské názvy a vlastní jména osob či míst jsou v práci transkribovány pomocí české vědecké transkripce na základě Pravidel českého pravopisu. Transkribované výrazy jsou pro přehlednost práce uvedeny kurzívou. Názvy jihokorejských univerzit zůstaly ve svém anglickém přepise tak, jak je samy univerzity oficiálně přepisují. Pokud není explicitně napsáno, že se jedná o Severní Koreu, tj. Korejskou lidově demokratickou republiku, pak výraz „Korea“ vždy označuje Jižní Koreu, tedy Korejskou republiku.

Úvod

Jeden národ, jedna rasa, jedna krev – tři možné charakteristiky popisující Jižní Koreu a její společnost.¹ Ačkoliv se nám z našeho pohledu mohou zdát tato spojení poněkud zvláštní, jejich hlavní myšlenka, tj. jednodušnost a rasově čistá společnost založená na společné pokrevní linii a předcích, je v Jižní Koreji dodnes aktuální. Jižní Korea se dokonce opakovaně řadí mezi etnicky nejhomogennější země světa.² Od konce 20. století počet cizinců v zemi roste, a navzdory stále aktuálnímu přesvědčení však země dávno etnicky jednodušná není.³ Vlivem *hallju*⁴, globalizace či v důsledku ekonomického růstu se Jižní Korea stává stále oblíbenější, ne nutně turistickou, destinací. Do země přichází zahraniční pracovní síla, roste počet mezinárodních manželství a stejně tak také počet studentů, kteří se v zemi rozhodli strávit část či celé své studium. Jižní Korea, některými médii a autory označovaná jako multikulturní země, tak v posledních desetiletích zažívá výrazný nárůst počtu cizinců. Její společnost však mezi sebe cizince stále plně nepřijala.

Akademické práce, jejichž zájmem je situace cizinců v zemi, se nejčastěji zabývají problematikou pracujících migrantů – jejich utlačování a zajištění rovnocenných pracovních podmínek, nebo tématem mezinárodních manželství a přijetí cizího partnera a jejich integrace do společnosti.⁵ Stejně jako z novinových příspěvků a informací v médiích, i z akademických článků vyplývá, že v zemi existuje vůči cizincům diskriminace. Ta může být, jak bude v práci nastíněno, podmíněna různými faktory – ať už relativně nedávným přísunem cizinců na území Koreje, která byla po dlouhou dobu velice nedůvěřivá vůči venkovnímu světu, nebo v důsledku dodnes udržované nacionalistické tradice homogenní společnosti. K existující diskriminaci navíc nepřispěla ani nedávná pandemie COVID-19.

¹ KOWNER R. Race and Racism in Modern East Asia: Western and Eastern Constructions, s. 369.

² HUR, A. Narratives of Civic Duty: How National Stories Shape Democracy in Asia, s. 37.

³ KIM, Y. The Routledge Handbook of Korean Culture and Society, s. 149.

⁴ Korejská vlna též *hallju* (anglicky Korean Wave, hallyu, 한류) je termín, který byl poprvé použit na konci 90. let 20. století v Číně. Pojem původně označoval masové rozšíření korejské popkultury. Dnes je spojován s šířením jihokorejské kultury ve světě. Zařadit do něj můžeme korejské seriály (k-drama), korejský pop (k-pop), ale také třeba korejské jídlo či korejskou kosmetiku. Od svého vzestupu v 90. letech 20. století je korejská vlna považována za kulturní fenomén, který je dodnes využíván jako tzv. *soft power* (měkká síla) Jižní Koreje k propagaci země nejen v asijských zemích, ale také v Americe a Evropě. (KOCIS, 2016).

⁵ Např. Shin & Moon, 2019; Sung et al., 2013 aj.

Na úvod je třeba podotknout, že cílem teoretické části této práce nebyl detailní popis současné podoby diskriminace cizinců a xenofobie v Jižní Koreji. Mou snahou bylo uchopit téma z opačného konce a zaměřit se na možný původ existujícího problému. Následující kapitoly představí historický a společenský vývoj Jižní Koreje, který mohl vést k současnému jihokorejskému postoji vůči cizincům a jejich možné diskriminaci. Teoretická část nabídne tři témata: Otevírání korejských hranic vnějšímu světu; Vznik a rozvoj korejského nacionalismu; a Cizinci v Jižní Koreji. V rámci poslední kapitoly představím existující důkazy diskriminace, do které se promítla i nedávná koronavirová pandemie. Praktická část pak naváže na teoretickou a jejím hlavním cílem bude prezentovat názory na současné dění z pohledu zahraničních studentů, a tedy odpovědět na hlavní výzkumnou otázku: „Jak vnímají zahraniční studenti vysokých škol xenofobii a diskriminaci cizinců v současné Jižní Koreji?“.

1 Vymezení teoretických pojmů

Dříve, než se pustíme do zkoumání současné situace na Korejském poloostrově a historického vývoje vztahů Jižní Koreje vůči okolnímu světu, je nutné vymezit teoretické pojmy, se kterými se budeme v průběhu této práce setkávat. Jedná se o pojmy diskriminace, rasismus a xenofobie.

V dnešní době vyvolává mezi lidmi pojem diskriminace, jak z právního, tak sociálního hlediska, spíše negativní konotace. Ve společnosti je diskriminace spojována s nerovným zacházením s jednotlivcem či skupinou osob, a tedy s porušováním individuálních práv člověka. Termín však ve svém původním významu není zcela negativní. Slovo pochází z latinského slova *discriminare*, které znamená „rozlišovat či rozdělovat“.⁶ Rozlišování jednoho jevu od druhého je zcela běžné, rozlišování mezi jednotlivci a upřednostňování určitých skupin nad jinými však vedlo v minulosti ke vzniku mnohých antidiskriminačních zákonů, smluv a listin, které mají i v dnešní době podobnému nerovnocennému chování zabránit.⁷

Výkladů pojmu diskriminace najdeme v literatuře nespočet. Ačkoliv se jedna od druhé lehce liší, najdeme mezi nimi podobnosti. Vycházíme-li z těchto definic, můžeme obecně říci, že za diskriminaci považujeme nerovné zacházení s jednotlivcem či skupinou osob na základě konkrétních znaků, kterými mohou být barva pleti, pohlaví či národnost. Například Bělina (2001) definuje diskriminaci následovně: „*Diskriminace obecně znamená uplatňování rozdílných podmínek; rozlišování, omezení nebo odnětí práv určité kategorii osob pro společenské nebo ekonomické postavení, národnost, rasu, náboženství, pohlaví, politické názory apod.; záměrné znevýhodnění určitých subjektů vytvářením nerovných podmínek*“ (s. 143).

Bobek (2007) rozlišuje diskriminaci na přímou a nepřímou. K přímé diskriminaci dochází v případě, kdy je ve srovnatelné situaci s určitou osobou či skupinou osob zacházeno méně vhodně než s jinou skupinou osob. K takové diskriminaci dochází na základě rasy, pohlaví, národnosti či víry, anebo svévolně, a tedy bez odůvodnění. Druhou variantou, kterou Bobek uvádí, je diskriminace nepřímá. Ta je oproti přímé diskriminaci podstatně složitější a stejně tak je složitější i její aplikace. K takové diskriminaci dochází v případě, kdy je v praxi

⁶ BOBEK, M. Rovnost a diskriminace, s. 43.

⁷ Tamtéž, s. 71.

aplikovaná právní norma, která formálně neobsahuje žádnou diskriminační činnost, ale vyvolává diskriminaci při svém aplikování.⁸

Sociální diskriminace často vychází z předsudků a xenofobie a může být projevem rasismu.⁹ Xenofobie neboli strach z cizího či cizích, provází lidskou společnost již od nepaměti. Termín pochází z latinského *xenos* (cizinec) a *phobos* (strach) a lze jej definovat jako: „*negativní postoj vůči jiným ... spojený s nedůvěrou, strachem, pocitem ohrožení plynoucím z vědomí jejich existence či přítomnosti a často agresivním chováním vůči nim*“ (Tesař, 2007, s. 69–70). Každý z nás jsme součástí společnosti, ve které žijeme a která mu (ideálně) garantuje ochranu a pocit bezpečí. V momentě, kdy do nám známé společnosti přichází neznámý element, se můžeme přirozeně cítit ohroženi. Xenofobii lze najít již v historii, nejedná se tedy o nový fenomén. Již v minulosti se jednotlivé národy žijící na našem území bály venkovního světa a všeho, co leželo za hradbami jim známého města. V dnešní době už nemluvíme o strachu z vedlejší osady či města, pojem xenofobie přesáhl hranice a dosáhl širší obecné platnosti. Xenofobie se do povědomí společnosti dostává v současné době především v reakci na uprchlickou a migrantskou krizi.

Xenofobie je podmíněna existencí tzv. etnocentrismu, který je její hnací silou. Jedná se o „... *vědomé nebo nevědomé přesvědčení, že vlastní kultura, komunita či rasa je nadřazená, spojené s tendencí neuvědomovat si předpojatost v tom obsaženou*“ (Tesař 2007, s. 68). Yakushko, americká profesorka psychologie, se ve své knize (2018) věnuje konceptům, které pomáhají objasnit povahu a funkci xenofobie. Mezi zmíněnými koncepty jsou např. imperialismus, kolonizace anebo globalizace. Imperialismus a kolonizaci považuje za jedny ze základních podnětů nenávisli kolonizovaných vůči kolonizátorům. Globalizace, která pomáhá sbližování zemí v rovině ekonomické, sociální a kulturní, umožňuje migraci obyvatelstva, ale zároveň upevňuje hranice mezi zeměmi. Kulturní globalizace navíc vykresluje Západní svět jako idealizované místo pro život, ale zároveň brání migrantům do tohoto světa vstoupit, neboť je vidí jako možnou hrozbu, která by tento ideální stav života mohla zničit.¹⁰

Posledním termínem, který zbývá definovat, je rasismus. Rasismus jde často ruku v ruce s nacionalismem, tj. konceptem hrdosti vyplývající z příslušnosti k určitému národu, a byl v roce 1997 definován jako „forma předsudku“, jehož součástí je myšlenka nadřazenosti vlastní

⁸ BOBEK, M. Rovnost a diskriminace, s. 43.

⁹ ČERMÁK, J. Nové universum: všeobecná encyklopedie A–Ž, s. 208.

¹⁰ YAKUSHKO, O. Modern-day Xenophobia: Critical Historical and Theoretical Perspectives on the Roots of Anti-Immigrant Prejudice, s. 22–23.

rasy.¹¹ Všeobecná encyklopedie (2003) uvádí, že rasismus jsou: „*Nepřátelské pocity, postoje i chování vůči příslušníkům jiné rasy ... rasismus se projevuje zejména vůči rasové skupině, tvořící v dané společnosti menšinu ...*“ (Čermák, s. 913). Dacík (2001) ve své knize uvádí: „*rasismus je sociální, respektive sociokulturní fenomén, vycházející z rasových předsudků nebo teorií, zdůvodňujících a obhajujících rasovou nerovnost ...*“ (s. 78). Na základě výše uvedených definic je patrné, že rasismus je úzce spjat s lidskými rasami, jejich typologií a jeho podstatou je určitá nenávisť člověka k člověku.

Každý jedinec v naší či jiné společnosti je odlišný na základě určitých biologických znaků, které umožňují jeho zařazení do systému ras. Rasa bývá definována jako: *vyjádření příslušnosti k určitému populačnímu okruhu, jenž je vymezen vybraným kritériem či komplexem kritérií, tvořených tělesnými znaky ...*“ (Dacík, 2001, s. 75). Ačkoliv se můžeme v literatuře setkat s různým rasovým dělením, nejčastějším bývá rozdělení do 3 velkých rasových skupin: bílá (europoidní či euroasijská), žlutá (mongoloidní, žlutohnědá či asijskoamerická) a černá (negroidní či ekvatoriální). V praktické části této práce budu používat označení „POC“, což je zkratka termínu „*Person of colour*“, který se využívá pro osoby jiné barvy pleti, než je bílá. V literatuře se můžeme setkat také se zkratkou BIPOC, jejíž význam je od původního POC rozšířen na „*Black, Indigenous, and People of Color*“. Kromě barvy pleti zohledňuje také černochoy a původní domorodce. Oba termíny jsou úzce spjaty s teorií rasismu a existují, abychom nikoho neurazili a zároveň se vyhnuli vulgárním označením.¹²

¹¹ JONES, J. *Prejudice and Racism*, s. 10.

¹² RAYPOLE, C. BIPOC: What It Means and Why It Matters. *Helathline* [online].

2 Otevírání korejských hranic vnějšímu světu

Ačkoliv lze v současné době považovat Jižní Koreu za multikulturní a vyspělou zemi, která je propojená s okolním světem, v minulosti byla situace na Korejském poloostrově odlišná. Jak uvádí editorka knihy *The Routledge Handbook of Korean Culture and Society* Kim Youna: „*Historické povědomí a myšlenky Korejců jsou klíčem k pochopení současné Koreje a postojů jejich obyvatel*“ (2017, s. 5). Abychom tedy mohli lépe porozumět současnému korejskému postoji vůči cizincům, jejich diskriminaci či případné xenofobii v Jižní Koreji, musíme nahlédnout do historie země, a pochopit, v jakém kontextu se vyvíjely její vztahy s venkovním světem. V následující kapitole přiblížím, kdy a za jakých okolností došlo k otevírání korejských hranic okolnímu světu.

Prvotní pronikání západních civilizací do Východní Asie (Čína, Japonsko, Korea) směřovalo převážně do Číny a jednalo se nejčastěji o obchodníky a misionáře. K významnému nárůstu Evropanů směřujících do Asie došlo až na počátku 17. století. Důvody jejich cest se ovšem díky rozvoji průmyslu (v důsledku průmyslové revoluce) a prohrané americké válce o nezávislost (a s ní spojené ztrátě kolonií v Novém Světě) od prvotních cest změnilo. Nově se Asie stala cílem evropských koloniálních výbojů.¹³ Korejské království *Čosön*¹⁴ se po sérii mandžuských a japonských invazí v průběhu 16. a 17. století na dlouhou dobu uzavřelo okolnímu světu. Od začátku 17. století měli cizinci zakázáno překročit korejské hranice, a také obyvatelé Koreje mohli zemi opustit jen při speciálních příležitostech. Svým ochránářským chováním a uzavřenými hranicemi před vším cizím si Korea v západním světě později vysloužila označení „*The Hermit Kingdom*“ – ve volném překladu království poustevníků. Ačkoliv je v literatuře toto označení používáno pouze pro Koreu, je nutné podotknout, že i u Japonska pozorujeme v této době podobné extrémní ochránářské tendence.¹⁵

Číně se podařilo udržet pozici nejvyšší autority ve Východní Asii až do první poloviny 19. století, kdy její moc začala výrazně slábnout.¹⁶ Čínského oslabení v důsledku prohrané první opiové války¹⁷ (1839–1842) začaly pro svůj prospěch využívat nejen evropské mocnosti,

¹³ STAMBERGER, W. *Dějiny kolonialismu*, s. 33–85.

¹⁴ 1392–1910.

¹⁵ PETERSON, M. *A Brief History of Korea*, s. 105.

¹⁶ HOLCOMBE, CH. *A History of East Asia: From the Origins of Civilization to the Twenty-First Century*, s. 398–404.

¹⁷ Opiové války byly dohromady dvě: 1839–1842; 1856–1860.

ale také Japonsko.¹⁸ To si na rozdíl od Číny uvědomilo, že jedinou možností, jak se vyhnout kolonizaci jinou mocností, a tedy jedinou šancí na vlastní nezávislost, je proměna z oběti na predátora.¹⁹ Japonský zájem dobývat vzbudily obzvláště dvě sousední země – Čína a Korea.²⁰ Díky modernizaci v rámci reformy Meidži si země v průběhu následujících let vybudovala silné vojsko, mocnou námořní flotilu a započala svou expanzi. Nejdříve se Japonsko zmocnilo dvou sousedních ostrovů (Hokkaidó a Rjúkjú), o několik let později vstoupilo do konfliktu s Čínou (1894–1895) a v neposlední řadě vyhrálo v Rusko-japonské válce (1904–1905).²¹ Japonské vítězství v čínsko-japonské válce (1894–1895) ukončilo dlouhou tradici čínského vlivu v Koreji, což v dalších letech umožnilo prohlubování japonského vlivu v zemi.²²

Na začátku 19. století byly v důsledku dříve zmíněné ochranné politiky pouze dvě země, se kterými Korea udržovala užší kontakt. Jednalo se o Čínu, jejíhož tributárního systému byla Korea dlouhá století součástí, a Japonsko.²³ Po nešťastných událostech v Číně v důsledku opiových válek se Korea snažila udržet cizince mimo své území. K jednomu z prvních pokusů otevření země došlo ze strany Američanů v roce 1866. V čele s generálem Shermanem se po řece *Tädong* plavila americká námořní flotila, která měla za úkol iniciovat debatu s korejskými funkcionáři a vynutit si vzájemný obchod. Američané měli počkat na další pokyny ze strany jihokorejských úředníků, díky silnému dešti a přílivu se ovšem plavili proti proudu dál až na předměstí *Pchjôngjangu*, kde po poklesu hladiny vody americká loď uvízla. Ze *Söulu* tou dobou ovšem dorazila zpráva, jak s cizinci naložit – všichni měli zemi pod výhrůžkou smrti opustit. To ovšem díky poklesu hladiny nebylo možné, a tak tyto první snahy Koreu otevřít nedopadly pro USA úspěšně. Všichni členové americké posádky byli zabití a celá událost vyprovokovala konflikt na ostrově *Kanghwa* o více než deset let později v roce 1871. Ačkoliv se k události a okolnostem váží kontroverzní otázky, které zpochybňují její důvěryhodnost, výsledek

¹⁸ PETERSON, M. *A Brief History of Korea*, s. 104.

¹⁹ KLEIN, J. *Atlas vrcholné kolonizace: dobývání světa v 19. a 20. století*, s. 48–49.

²⁰ STAMBERGER, W. *Dějiny kolonialismu*, s. 91, 98–100.

²¹ KLEIN, J. *Atlas vrcholné kolonizace: dobývání světa v 19. a 20. století*, 2022.

²² TIKHONOV, V. *Modern Korea and its Others: Perceptions of the Neighbouring Countries and Korean Modernity*, s. 84.

²³ Tributární systém Číny ukládal korejským panovníkům za povinnost mimo jiné přijmout čínský kalendář, účastnit se misí do Číny nebo žádat o souhlas při korunovaci nového krále. Mimo to však můžeme říct, že v oblasti zahraničních a domácích záležitostí, byla Korea samostatně se rozhodujícím státem. Když tedy později v roce 1845 obdržela Korea po vzoru Číny žádost o navázání obchodních kontaktů s Británií, odmítla a argumentovala tím: „že Čína nemá právo Koreu otevřít, neboť Korea není její součástí“, čímž dala najevo, že má právo sama o sobě rozhodovat (Holcombe, 2017, s. 492).

zpochybnit nelze.²⁴ V důsledku této události došlo v roce 1871 mezi americkými a korejskými jednotkami ke konfliktu na ostrově *Kanghwa*. Americká výprava se do Koreje plavila, aby potvrdila potopení americké posádky generála Shermana. Téhož roku byla do Koreje poslána také výprava z Francie, která měla za úkol pomstít katolické misionáře, kteří byli na území Koreje v roce 1866 zabiti.²⁵

Později roku 1866 došlo k jedné z nejzvláštnějších událostí v korejské historii, budeme-li se bavit o zkušenostech s venkovním světem. Maďarský dobrodruh Ernst Oppert se rozhodl, že se stane tím, kdo otevře korejské přístavy západním zemím a iniciuje vzájemný obchod. Ke svému cíli ovšem přistoupil jinak než Američané. Díky dlouholetému pobytu v Číně věděl o důležitosti geomantie, v korejštině známé jako *pchungsu*²⁶. Podle té se mimo jiné štěstí či neštěstí jedince odvíjelo od místa, kde pohřbil své předky. Oppert se na základě této znalosti rozhodl, že vykrade hrob otce²⁷ tehdejšího panovníka *Täwönguna*, který vládl za svého nezletilého syna krále *Kodžonga*. Vlastnictví ostatků mu mělo dát nad Koreou ve vyjednávání výhodu. Dříve než hrob vykopal, byl ovšem objeven a z Koreje unikl. Obě události Koreu pouze utvrdily v přesvědčení, že by měla zůstat před tímto barbarským světem uzavřena. *Täwöngun* dokonce rozkázal vystavět po celém království kamenné nápisy vyzývající k odmítání cizího vlivu.²⁸

Rok 1875 měl navždy změnit postavení Koreje vůči okolnímu světu. Japonské průzkumní plavidlo *Unjo* doplulo k ostrovu *Kanghwa* a později v roce 1876 vyprovokovalo konflikt. Japonsko poté Koreu donutilo podepsat smlouvu o přátelství a obchodu, která Koreu uznala jako suverénní stát a na základě nerovnoprávných dodatků umožnila Japonsku s Koreou obchodovat. Smlouva podle názorů historiků omezovala ve vzájemném vztahu Koreu.²⁹

²⁴ Není jisté, zda se jednalo skutečně o obchodní výpravu nebo zda Američané připravili s válečnou lodí. Některé zdroje také uvádí, že korejský útok vyprovokovalo zajetí jednoho z nich. Ten měl být na loď poslán údajně s cílem vyjednat, Američané ho ovšem drželi jako rukojmí. (Peterson, 2009, s. 119).

²⁵ Tamtéž. Ačkoliv *Täwöngun* původně křesťanství toleroval, v roce 1866 zahájil v zemi stíhání katolických misionářů, které nechal popravit. Devět z nich bylo právě z Francie (Seth, 2016, s. 245).

²⁶ V Česku známé jako *feng-šuej* (anglickým přepisem Feng Shui).

²⁷ Otec *Täwönguna* byl obyčejný rolník, jeho hrob byl tedy přístupnější než hrob krále, do kterého by Oppert nepronikl.

²⁸ PETERSON, M. *A Brief History of Korea*, s. 119–120, 124.

²⁹ Tamtéž, s. 125–126.

V návaznosti na to byla Korea donucena v roce 1882 podepsat další dohody s Německem, Amerikou a Velkou Británií a v roce 1886 s Francií.³⁰

Mezi lety 1884–1894 byla Korea de facto polovičním protektorátem Číny. Tento stav byl ukončen japonským vítězstvím v čínsko-japonské válce (1894–1895), po němž následovaly japonské snahy posílit svou pozici na Korejském poloostrově. Konec čínsko-japonské války znamenal konec čínského vlivu v zemi. Po dlouhých letech se Korea mohla rozhodovat nezávisle na cizích aktérech, což umožnilo formování nacionalistické myšlenky samostatného korejského národa.³¹

První střety se západním světem pro Koreu nebyly příliš úspěšné. Zástupci zahraničních zemí se jí snažili násilím otevřít, vynutit si obchod nebo v případě Ernsta Opperta dokonce využít obecně sdílených principů a kultury. Země se navíc v těchto věcech, jak už bylo řečeno, často nerozhodovala sama. Ve finále to ovšem nebyly západní mocnosti, které zemi donutily otevřít své hranice, ale její východní soused – Japonsko. To po vzoru Američanů donutilo Koreu otevřít své hranice pod záminkou ochrany. Po vítězství ve válce s Ruskem Koreu v roce 1905 ustavilo svým protektorátem a o pět let později byla Korea v roce 1910 Japonskem oficiálně anektovaná a stala se japonskou kolonií.³² Koloniální období, které trvalo až do konce 2. světové války, je dodnes velice citlivým tématem v oblasti mezinárodních vztahů obou zemí a významným způsobem se podílelo na formování korejského nacionalismu v boji za vlastní národní identitu (podrobněji v následujících kapitolách).³³

Konec japonské nadvlády započal další bolestivou kapitolu v historii korejského národa. Ta se sice netýká přímo otevírání hranic a kontaktu s venkovním světem, přispěla ovšem k budování korejského nacionalismu, který je dodnes součástí jihokorejské mentality. Po konci druhé světové války se dvě velké mocnosti, USA a SSSR, dohodly na rozdělení vlivu na území Korejského poloostrova. Zatímco jih připadl pod kontrolu USA, sever zůstal ve sféře vlivu Sovětského svazu. Po třech letech zahraniční okupace USA a SSSR, se na Korejském

³⁰ HOLCOMBE, CH. *A History of East Asia: From the Origins of Civilization to the Twenty-First Century*, s. 427.

³¹ TIKHONOV, V. *Modern Korea and its Others: Perceptions of the Neighbouring Countries and Korean Modernity*, s. 87.

³² PETERSON, M. *A Brief History of Korea*, s. 137–138.

³³ KOWNER R. *Race and Racism in Modern East Asia: Western and Eastern Constructions*, s. 36.

poloostrově zformovaly dva nové státy: Korejská republika (Jižní Korea) a Korejská lidově demokratická republika (Severní Korea).³⁴

Korea byla ze tří východoasijských zemí poslední, která své hranice nátlakem otevřela venkovnímu světu. Stalo se tak po podepsání dohody *Kanghwa*, kdy země otevřela své první přístavy. Do té doby byla uzavřena vnějšímu světu a její obyvatelé se s cizinci, nebudeme-li počítat např. konvoje z Číny, neměli šanci setkat. Jak bude uvedeno v dalších kapitolách, k nárůstu počtu cizinců v zemi došlo až v druhé polovině 20. století. Události, ke kterým došlo v průběhu 20. století, významným způsobem přispěly k posilování korejského nacionalismu, myšlenky jednotné společnosti a jedné krve. Období je mimo jiné typické také upevňováním xenofobních myšlenek. Své největší opodstatnění našel koncept nacionalismu obzvláště v průběhu japonské kolonizace mezi lety 1910–1945. Následně byl po rozdělení Korejského poloostrova využíván jako argument pro sjednocení Jižní a Severní Koreje.³⁵ Pro pochopení korejského postoje vůči cizincům je stěžejní vývoj země od konce 19. století, japonská kolonizace, imperialismus a následná modernizace země. Všechny vedly k vzestupu nacionalismu na Korejském poloostrově, který ve velké míře ovlivňuje názory společnosti i v dnešní době. Podrobněji se na téma korejského nacionalismu podíváme v následující kapitole.

³⁴ SHIN, G. *Ethnic Nationalism in Korea: Genealogy, Politics and Legacy*, s. 79.

³⁵ KIM, Y. *The Routledge Handbook of Korean Culture and Society*, s. 13.

3 Vznik a rozvoj korejského nacionalismu

V roce 2003 a následně v roce 2007 probíhalo napříč jihokorejskou společností výzkumné šetření, jehož cílem bylo zhodnotit postoje obyvatel vůči cizincům, kulturním menšinám a multikulturní společnosti. V tomto výzkumu byli respondenti požádáni, aby na pěti-škálové stupnici určili, zda silně souhlasí či silně nesouhlasí s tvrzením: „Jsem pyšný, že jsem součástí dlouhodobě rasově jednotitého národu“. Z průzkumu, který v roce 2007 uskutečnila Korea University, vyplývá kromě jiného následující: valná většina Jihokorejců je pyšná na to, že je součástí takto jedinečné homogenní společnosti.³⁶

3.1 Potomci bájného Tanguna

„Korejci své dějiny začínají obvykle mýtem o prapředku Tangunovi, dochovaném v kronice *Nepominutelné události Tři království* (*Samguk jusa*, 삼국유사) ze 13. století“ (Löwensteinová & Popa, 2019, s. 83). Podle této legendy sestoupil z nebes na horu *Päktu* syn Boha *Hwanina*, *Hwanung*, který později zplodil prvního panovníka korejského království starý *Čosön* – *Tanguna*. Ten následně v roce 2333 př.n.l. založil první království, kterému vládl více než 1000 let. V historii korejského národa se postava *Tanguna* objevovala v projevech významných politických osobností, nacionalistických historiků či odpůrců japonské okupace, kteří využívali symboliku společného předka a zakladatele korejské rasy ve snaze posílit identitu korejského národa. *Tangunův mýtus* sloužil jako důkaz jednotné krve a unikátnosti korejského původu.³⁷

Koncept národní hrdosti, který je postaven na neexistující bájně postavě může být pro naše chápání zvláštní. Stejně jako v Koreji, i původ českého lidu je spojen s mýtickou postavou Praotce Čecha, který stojí u počátku české země. Ten je sice stejně jako korejský *Tangun* považován za prapředka českého národa, jeho jméno a vliv však zdaleka nedosáhlo takových rozměrů jako význam *Tanguna* v Koreji. Mýtus o *Tangunovi* má v obou současných korejských státech do dnešního dne obrovský význam. Obě země si dodnes připomínají tuto významnou událost v rámci státního svátku Otevření nebes, který připadá každoročně na 3. října.³⁸ Severokorejci, na jejichž území se nachází slavná hora *Päktu*, dokonce tvrdí, že našli *Tangunův*

³⁶ YOON, I. South Koreans' Attitudes toward Foreigners, Minorities and Multiculturalism, s. 330–332.

³⁷ SHIN, G. 2006.

³⁸ LÖWENSTEINOVÁ, M., M. POPA. *Made in Korea*, s. 18.

hrob nedaleko hlavního města.³⁹ *Tangun* je tedy považován za korejského prapředka a korejský národ „sdílí jeho krev“. Korejci byli a jsou hrdí potomci bájného *Tanguna*.

Nacionalismus může být definován jako oddanost a víra ve vlastní zemi a národ. Je typický silným poutem k vlastní kultuře a zvykům a pocitu hrdosti plynoucí z příslušnosti k dané zemi. Ve své úzké podstatě staví na existenci národa a snaze o jeho modernizaci, která má zajistit samostatnost země.⁴⁰ Dle známých charakteristik lze národ charakterizovat jako celek, který se vyznačuje společným jazykem a historií. Kellas (1991) uvádí, že „*národ je skupina lidí, kteří sami sebe vnímají jako společenství spojené historickými a kulturními vazbami a společným původem*“ (s. 2) Korejský národ byl v průběhu let často vnímán jako živý organismus, stvoření, které má nekonečný život, který plyne a jehož ochráncem je stát.⁴¹ Výraz *mindžok* (민족), který lze přeložit jako národ, byl převzat z japonštiny a do povědomí lidí se dostal až v roce 1900, kdy se poprvé objevil v pro-japonsky orientovaných novinách *Hwangsŏng sinmun* (황성 신문, prvně publikované v roce 1898). Svůj dnešní význam „národ“ dostalo slovo mezi lety 1905–1907, původně označovalo „rasu“.⁴² Rasu většina definic hodnotí jako snahu charakterizovat lidstvo na základě vrozených a neměnných znaků.⁴³ Národnost bývá definována jako kulturní fenomén založený na společném jazyce a historii. V korejském pojetí v minulosti nedocházelo mezi těmito pojmy k rozdílu. Společná rasa posilovala kulturní identitu, která dále sloužila k definování korejského národa. Nejednoznačné vymezení všech tří pojmů – národ, národnost a rasa lze pozorovat také ve významech, které nese korejské slovo *mindžok*. To sice bývá nejčastěji užito ve významu „národ“, můžeme jej ale přeložit taky jako etnikum nebo rasa.⁴⁴

Korejský nacionalismus ovšem nechápejme pouze jako hrdost plynoucí z příslušnosti ke korejské krvi a linii bájného zakladatele *Tanguna*. Jak mnozí koreanisté či studenti korejštiny sami ze zkušeností vědí, korejský nacionalismus můžeme pozorovat například také v diskusi

³⁹ LÖWENSTEINOVÁ, M., M. POPA. *Made in Korea*, s. 315.

⁴⁰ LEE, K. *The Rise of Nationalism in Korea: The Case of International Student Mobility in South Korea*, s. 1.

⁴¹ Ke stejné myšlence se přiklání konkrétně: *I Kwang-su a Sin Čchä-ho* – jedni z historicky prvních korejských nacionalistů; dále také první jihokorejský vůdce *Kim Il-sŏng* či silní politikové poválečné Jižní Koreje – *Ri Syng-man* a *Pak Čŏng-hŭi* (Shin, 2006).

⁴² SHIN, G. *Ethnic Nationalism in Korea: Genealogy, Politics and Legacy*, s. 4–11.

⁴³ SMEDLEY, A. *Race*. *Britannica* [online].

⁴⁴ SHIN, G. *Ethnic Nationalism in Korea: Genealogy, Politics and Legacy*, s. 4.

o korejském kulturním dědictví. Jen málokdo by si před Korejcem dovolil tvrdit, že známé korejské nakládané zelí či jiná zelenina *kimčchi* možná není původně korejské, ale čínské.⁴⁵ Nikdo z nás by se nechtěl pouštět do debaty o vlastnictví ostrova *Tokdo* či pojmenování Východního/Čínského moře⁴⁶. Takové debaty jsou velice citlivé z hlediska národní identity a hrdosti. V následující kapitole pomíneme všechny dříve zmíněné součásti korejského kulturního dědictví a zaměříme se na vývoj korejského nacionalismu, který pravděpodobně přispěl k současnému postoji Korejců vůči cizincům.

3.2 Počátky nacionalismu na Korejském poloostrově

Počátky korejského nacionalismu, strachu z cizího a myšlenky nadřazenosti vlastní rasy nad rasami ostatními se odvíjejí od historického kontextu a byly také silně ovlivněny proměnou Jižní Koreje v modernizovanou zemi.⁴⁷ V roce 1999 provedla společnost KBS ve spolupráci s univerzitou *Hallym* napříč jihokorejskou populací průzkum, ve kterém více než polovina zúčastněných (68,2 %) uvedla, že je pro ně nejdůležitějším kritériem pro definování korejského národa společná krev. Na základě stejného výzkumu je 67,5 % dotázaných hrdých na svou národní historii. V anketě prováděné o rok později se 93 % zúčastněných přiklonilo k názoru, že jejich národ sdílí jednotnou krev. Tyto myšlenky jsou napříč korejskou společností dodnes aktuální.

An Ho-sang (1902–1999), první ministr školství Korejské republiky popsal v minulosti národ jako přirozený produkt těch, kteří sdílí stejnou krev a osud. S podobnými názory vyzdvihujícími jednotnou pokrevní linii a společnou historii se můžeme setkat také u významných jihokorejských nacionalistických historiků⁴⁸. Ti se ve svých publikacích při definování korejského národa často přiklánějí k myšlence jednotné rasy, společné krve, sdílené kultuře, jazyce, osudu, či 1000 let dlouhé historii. O jejich názory se později opíraly významné osobnosti jako první korejský prezident *Ri Syng-man* (1875–1965), autoritativní diktátor *Pak*

⁴⁵ V prosinci 2020 se na internetu rozpoutala vášnivá debata poté, co Čína požádala Mezinárodní organizaci pro normalizaci (ISO) o standardizaci výrobního postupu *paocai* – čínské nakládané zeleniny, která bývá s korejským *kimčchi* zaměňována. Zástupci ISO uvedli, že se standardizace týká pouze *paocai* a nikoliv *kimčchi* (PILLAI, P. *Indianaexpress.com*, online). Čínský bulvár *The Global Times* ovšem označil standard jako „mezinárodní standard pro výrobu *kimčchi* v čele s Čínou“, což popudilo korejské obyvatelstvo (KIM, D. *Reuters*, online).

⁴⁶ Jedná se o problémy, o kterých se pře Korea s Japonskem.

⁴⁷ SHIN, G. *Ethnic Nationalism in Korea: Genealogy, Politics and Legacy*, s. 8–11.

⁴⁸ Např. *Son Čchin-tä* a *Päk Na-mun*; tamtéž, s. 2.

Čong-hŭi (1917–1979) nebo první severokorejský vůdce Kim Il-sŏng (1912–1994). Proti přesvědčení nacionalistických historiků, kteří při formování korejského nacionalismu staví na unikátní rase a společné krvi, se ohrazují modernisté a konstruktivisté, kteří tvrdí, že se na poloostrově myšlenka nacionalismu objevila až na konci období Čosŏn.⁴⁹

Podle názorů jiných historiků najdeme v Koreji nacionalismus již v 17. a 18. století. Vzhledem ke snahám zahraničních zemí proniknout na korejské území a přetrvávající snaze Korejců je mimo něj udržet, bývá některými odborníky označován jako odbojový.⁵⁰ K největšímu rozvoji korejského nacionalismu dochází v druhé polovině 19. století a následně v první polovině 20. století, kdy byl poháněn především touhou zvýšit v první řadě ekonomickou konkurenceschopnost vlastní země.⁵¹

3.3 Myšlenkové proudy 19. století

Možná hrozba a strach ze ztráty vlastního národa v druhé polovině 19. století podnítily vznik několika myšlenkových proudů, které měly za úkol posílit národní cítění a na kterých později staví nacionalismus 20. století. Jedná se o Obranu ortodoxie a zákaz heterodoxie, Osvícenství a Západní učení.

První z nich – Obrana ortodoxie a zákaz heterodoxie (위정척사, *widžŏng čchŏksa*) byl poprvé formulován již ve 14. století za účelem zachování ortodoxně konfuciánské společnosti a zabránění rostoucímu vlivu buddhismu. V 19. století bylo jeho cílem zabránit šíření západního křesťanství, které se už dříve rozšířilo v Číně. Po pádu čínské dynastie Ming a nástupu dynastie Čching se Korea považovala za poslední pevnost konfuciánského myšlení. Novou čínskou vládnoucí dynastií vnímala jako barbarskou a zůstávala oddaná té předešlé.⁵² Podobný názor zaujímal zastánci tohoto myšlenkového hnutí také vůči západním zemím a Japonsku. Všechny byly vnímány jako barbarské a heterodoxní. Uzavíráním dohod

⁴⁹ SHIN, G. *Ethnic Nationalism in Korea: Genealogy, Politics and Legacy*, s. 4–11.

Nacionalismus a nacionalistické cítění podle nich v minulosti na poloostrově neexistovalo a bylo by pravděpodobně považováno za zvláštní. Korejská společnost, rozdělená hierarchicky na společenské třídy, se považovala za součást civilizace, jejíž středem byla Čína. Vztahy mezi jednotlivci byly tedy spíše vertikální než horizontální.

⁵⁰ Volný překlad autorky z původního „*nationalism of resistance*”.

⁵¹ TIKHONOV, V. *Modern Korea and its Others: Perceptions of the Neighbouring Countries and Korean Modernity*, s. 183.

⁵² HOLCOMBE, CH. *A History of East Asia: From the Origins of Civilization to the Twenty-First Century*, s. 338.

s takovými zeměmi se podle nich Korea vystavovala riziku, že se sama stane barbarskou a heterodoxní. Členové hnutí odmítali na základě tohoto přesvědčení jakékoliv kontakty s takovými zeměmi a podporovali v lidech myšlenku jedinečného a specifického kulturního dědictví, které nesmí být porušeno.⁵³

Druhým významným myšlenkovým proudem bylo hnutí Osvícenství (개화, *kähwa*), které v 70. letech 19. století prosazoval *Pak Kju-su* a šlechtická společenská vrstva (tzv. *jangbanové*). Ve srovnání s prvním myšlenkovým proudem se jednalo o protichůdně smýšlející skupinu. Impulsem pro její vznik byla vojenská aktivita západních mocností na ostrově *Kanghwa* v roce 1871 a související snaha se těmito silám vyrovnat – vojensky i technologicky. Ze snahy vyrovnat se Západu se postupem stala snaha přijmout také jeho společenské a politické názory. Na rozdíl od zastánců prvního hnutí byli osvícenci prozápadně orientovaní a jeho aktivisté později zformovali politickou sílu nazvanou „Progresivní strana“ (개화당, *kähwadang*), která usilovala o vznik nových institucí po vzoru západních zemí a šíření povědomí o západním světě a jeho vymoženostech. Pro potřeby edukace obyčejného obyvatelstva vznikly první moderní korejské noviny *Hansöng Sunbo* (한성 순보, prvně publikované v roce 1883). Osvícenci na rozdíl od předchozího hnutí podporovali šíření křesťanství, později byli dokonce pro zrušení šlechtické třídy *jangban* a v roce 1884 zorganizovali převrat, jehož cílem bylo svrhnout krále a jeho vládu, která byla v té době stále oddaná Číně. Státní převrat skončil neúspěšně, o 10 let později se ale osvícenci dočkali úspěchu. S rostoucím vlivem Japonska a v důsledku revoluce Východního učení (동학, *tonghak*) vypukla na poloostrově čínsko-japonská válka, v níž Japonsko zvítězilo. Progresivní strana podporovaná Japonskem oslabila moc ortodoxních učenců a prosadila modernizující reformy kabo, které ovšem nebyly kladně vnímány obyčejnou populací.⁵⁴

Posledním myšlenkovým proudem, na jehož aktivitách staví moderní korejský nacionalismus ve 20. století je Východní učení. Spíše než učení či myšlenkový proud, můžeme pro Východní učení používat označení náboženství. Jeho zakladatelem je *Čchö Če-u*, který jej vytvořil jako protiklad katolictví a západního učení. I po jeho odsouzení za heterodoxii a následném popravení, myšlenka hnutí přežila. V roce 1893 se jeho stoupenci rozhodli zorganizovat povstání, jehož cílem bylo uznání Východního učení jakožto nového náboženství

⁵³ LEE, K. The Rise of Nationalism in Korea: The Case of International Student Mobility in South Korea, s. 2–4.

⁵⁴ Tamtéž, s. 4–6.

na Korejském poloostrově. V důsledku neefektivních reforem tehdejší vlády se povstání zúčastnilo velké množství obyčejných rolníků, kteří reagovali převážně na nespravedlnost masivního vyvážení rýže do Japonska, které započalo po podepsání dohody *Kanghwa* v roce 1876. O několik let později (1894) vypukla na poloostrově nová rebelie *Tonghak*, která vyústila v čínsko-japonskou válku. Ačkoliv si všechna hnutí ve svých zájmech a názorech odporovala, všechna přispěla k formování nacionalismu ve 20. století.⁵⁵

Původ korejského nacionalismu můžeme spojit také s nenávistí vůči čínské populaci. Ta je zakořeněná v nerovnoprávných vztazích mezi oběma národy mezi lety 1884–1894, kdy byla Korea ustanovena polo-protektorátem Číny. Čínská komunita žijící v Koreji byla v té době vyňata z korejského právního systému, který se na ni a na činy jejích členů nevztahoval. Korejské zákony pro ně neplatily. Ke změně nedošlo ani po roce 1899, kdy byla podepsána mezi oběma zeměmi nová diplomatická dohoda. Ta měla upravit pravomoci občanů obou zemí žijících v druhé zemi. Nenávist a odpor k Číně, jakožto nevyspělé a konzervativní zemi, jejíž „špinaví občané znečišťují korejské ulice ještě více než jsou“⁵⁶ byla důležitou součástí při formování korejského nacionalismu v před-koloniálním období. Čínská komunita žijící v Koreji byla opakovaně popisovaná jako „píjavice, krvežíznivci, které v zemi nechceme“.⁵⁷ Nenávist vůči Číně se postupem času proměnila v nenávist vůči tzv. „bílé hrozbě“. Společná nenávist měla podpořit myšlenku asijské solidarity vůči evropským a americkým kolonizátorům. Ačkoliv se Korea považovala za vyspělejší národ než Čína, bála se, že by ji mohl postihnout stejný osud.⁵⁸

3.4 První polovina 20. století

„Éra nacionalismu je možná nejvhodnější definicí 20. století na Korejském poloostrově – ať už mluvíme o Jižní či Severní Koreji“ (Tikhonov, 2016, s. 92). V roce 1905 se Korea stala japonským protektorátem a následně byla v roce 1907 zbavena vlastní armády a nezávislého

⁵⁵ LEE, K. The Rise of Nationalism in Korea: The Case of International Student Mobility in South Korea, s. 6–8.

⁵⁶ Takto označoval Číňany jeden z deníků vydávaných v Koreji *Tongnip sinmun* (독립 신문) (Tikhonov, 2016, s. 91).

⁵⁷ Paradoxně se tento „nenávistí poháněný“ nacionalismus začal vyvíjet v 90. letech 19. století, kdy na Korejském poloostrově neexistovalo slovo označující „národ“ (Tikhonov, 2016, s. 91–93).

⁵⁸ TIKHONOV, V. Modern Korea and its Others: Perceptions of the Neighbouring Countries and Korean Modernity, s. 92.

rozhodování v oblasti mezinárodních vztahů. O tři roky později byla Japonskem v roce 1910 oficiálně anektována.⁵⁹ Po sledu těchto událostí byla po více než tři dekády, až do konce druhé světové války v roce 1945, vykořisťována.⁶⁰ Hlavní zásadou japonské koloniální politiky byl tzv. koloniální rasismus. Ten ve své podstatě stavěl na přesvědčení, že je korejská rasa podřízená a potřebuje rasu nadřazenou (japonskou), která jí bude vládnout, která ji bude kontrolovat a pod jejíž taktovkou se Korea promění v moderní civilizaci. Tímto přesvědčením si Japonci v pozdějším období své nadvlády ospravedlňovali asimilační politiku⁶¹, která v Koreji probíhala.⁶² Korea pomalu a jistě přicházela o svou národní identitu. V Korejcích bylo v té době, více než kdy jindy, potřeba probudit nacionalistického ducha, aby bylo možné tuto nadvládu ukončit.⁶³ Můžeme říct, že nacionalistické smýšlení se stalo prostředkem pro přežití.

První dekáda japonské nadvlády byla vlada pevné ruky. Nacionalismus v tomto období bývá historiky označován jako „proti-imperialistický či proti-koloniální“.⁶⁴ Tento japonský přístup vedení země vedl v březnu roku 1919 k vypuknutí celonárodního odporu. Hnutí 1. března, které započalo v *Söulu* a *Pchjŏngjangu*, dvou tehdy největších korejských městech, mělo za úkol poukázat na hromadný nesouhlas s japonskou nadvládou. Celá událost stavěla na myšlenkách sebeurčení a národní autonomie amerického prezidenta Woodrowa Wilsona. Ačkoliv se několikaměsíční snahy nedočkaly kýžených výsledků ani mezinárodní podpory, Hnutí 1. března zůstává dodnes označováno jako první nacionalistické povstání v Koreji.

Ve 20. a 30. letech 20. století se chování korejských nacionalistů začalo v důsledku sílící asimilace měnit, nacionalisté začali obhajovat korejskou historii, kulturu a dědictví.⁶⁵ Ve 30. letech 20. století se mezi nacionalistickými lingvisty prohluboval zájem o studium korejského jazyka a literatury.⁶⁶ Právě v tomto období byl kladen obrovský důraz na jednotnou

⁵⁹ Tamtéž, s. 136.

⁶⁰ KOWNER R. *Race and Racism in Modern East Asia: Western and Eastern Constructions*, s. 369–390.

⁶¹ V rámci té byly Korejci nuceni mluvit japonsky, přijímat japonská jména a v neposlední řadě uznávat šintoismus (Kowner, 2013, s. 372).

⁶² LEE, K. *The Rise of Nationalism in Korea: The Case of International Student Mobility in South Korea*, s. 12.

⁶³ KOWNER R. *Race and Racism in Modern East Asia: Western and Eastern Constructions*, s. 369–390.

⁶⁴ VERMA, A. *Discourse on nationalism in colonial period of Korea*, s. 224.

⁶⁵ SHIN, G. *Ethnic Nationalism in Korea: Genealogy, Politics and Legacy*, s. 68–70.

⁶⁶ Učebnice, které byly v této době publikovány, zdůrazňovaly důležitost korejského písma, korejské identity, historie a vyzdvihovaly korejské hrdiny, kteří zemi bránili před silami zvěnců. Mezi těmito osobnostmi

společnost, čistotu krve a věčnost korejského národa.⁶⁷ Ve výsledku tedy můžeme říct, že Japonské snahy neměly očekávaný výsledek. Neoslabily národní citění mezi Korejci, ale naopak posílily jejich přesvědčení, že jsou skutečně odlišný jednotný národ, jedna krev, jedna osobnost a jedna kultura.⁶⁸

Korejský nacionalismus se neutvářel pouze pod vlivem kolonialismu, přispěly k němu také komunismus, socialismus nebo marxismus. Myšlenka komunismu, který se na poloostrov dostal po vítězství ruského proletariátu ve Velké říjnové socialistické revoluci (1917), dávala korejským učencům naději na záchranu utlačovaných obyvatel. Ačkoliv ve své podstatě komunismus existenci nacionalismu vylučuje⁶⁹, v korejském pojetí se tyto dva myšlenkové proudy doplňovaly. Po konci koloniální nadvlády došlo k syntéze všech zmíněných proudů a na severu i na jihu země se začaly formovat zárodky budoucích autoritativních režimů. Ke vzniku dvou samostatných států – Korejské republiky a Korejské lidově demokratické republiky, došlo po tříleté okupaci Korejského poloostrova USA a SSSR, které následně sehrály významnou roli v Korejské válce mezi lety 1950–1953.

V roce 1948 vzniká na jihu poloostrova Korejská republika a o pár měsíců později ji následuje Korejská lidově demokratická republika.⁷⁰ Od svého rozdělení se obě země více než 70 let vyvíjejí jiným způsobem a vidina sjednocení Korejského poloostrova je zatím v nedohlednu. Na první pohled jsou země v mnohém odlišné, u obou však můžeme pozorovat podobné pojetí národní identity a příslušnosti ke „korejské rase“. Silná loajalita ke společnému původu a krvi, a myšlenka nacionalismu sloužily oběma zemím v budování jejich poválečné podoby.⁷¹ Myšlenka nacionalismu je v Severní Koreji, díky silnému diktátorskému režimu,

nechyběl například admirál *I Sun-sin*, který Koreu bránil během nájezdů japonských vojsk v 16. století (Shin, 2006, s. 37).

⁶⁷ SHIN, G. *Ethnic Nationalism in Korea: Genealogy, Politics and Legacy*, s. 68–70.

⁶⁸ KOWNER, R. *Race and Racism in Modern East Asia: Western and Eastern Constructions*.

⁶⁹ Komunismus vyzdvihuje sociální třídu nad příslušností k národu, která je klíčová pro nacionalismus. Lidé mají být provázáni horizontálně, nehledě na jejich národnosti (Shin, 2006, s. 59).

⁷⁰ HOLCOMBE, CH. *A History of East Asia: From the Origins of Civilization to the Twenty-First Century*, s. 338.

⁷¹ Zatímco v Severní Koreji byla využívána jako součást protiimperialistické ideologie (zaměřené výhradně proti USA a Japonsku), na Jihu sloužila pro potřeby boje proti komunismu. (Shin, 2006, s. 80).

dodnes mnohem radikálnější než na Jihu. Severní Korea si do jisté míry zvolila zůstat „královstvím poustevníků“ a věří, že ke své existenci nepotřebuje vnější svět.⁷²

3.5 Poválečné období

Jižní Korea nebyla od počátku svého vzniku svobodná demokratická země – „protipól“ diktátorské Severní Koreje. Pravdou je, že si obě země byly v začátcích své existence, co se státního zřízení a vedení země, velice podobné. V čele obou zemí stály velice silné osobnosti, de facto diktátoři, kteří byli podporováni silnou velmocí a ve svých rukou měli téměř veškerou moc. Na rozdíl od Jižní Koreje, která se v demokracii transformovala, v Severní Koreji je situace dodnes stejná. Prvním prezidentem nové Korejské republiky se stal *Ri Syng-man*, kterého o několik let později vystřídal generál *Pak Čöng-hüi*.⁷³

Životy obou politiků před jejich vládou se stejně jako společenské poměry, ze kterých pocházejí, výrazně liší. Oba však ve své vládě přikládali velký význam nacionalismu, kterým do určité míry ospravedlňují své autoritativní chování, a dále jednotné krvi, která pramení z příslušnosti k mýtickému *Tangunovi*. Během vlády obou z nich došlo zároveň k významnému vývoji korejského nacionalismu. V Jižní Koreji se rozvíjela *Ideologie jednoho člověka* (일민주의, *ilmindžüi*) a *Modernizace vlasti* (조국근대화, *čoguk kündähwa*).⁷⁴

Ri Syng-man byl ještě před nástupem k moci známý svými protijaponskými a protiruskými názory. Stejně jako jiní politici té doby využíval nenávisti obyvatel vůči

⁷² Na tomto přesvědčení byla vybudována severokorejská ideologie *čučche*, jejíž základy formuloval *Kim Il-söng*, první severokorejský vůdce. Její podstatou je spolehnutí pouze na sebe samotného a s ní spojená bezmezná víra ve vlastní národ (Kim, 2017, s. 7–8; Shin, 2006, s. 89–93).

⁷³ *Pak Čöng-hüi* není přímým nástupcem *Ri Syng-mana*. *Jun Po-sön*, druhý jihokorejský prezident, však pro zájmy této práce a vývoje nacionalismu, není relevantní. *Ri Syng-man* byl vychováván v konfuciánských hodnotách, později studoval ve Spojených státech a během japonské okupace emigroval do Číny. Tam se později stal v roce 1919 prozatímním prezidentem korejské republiky, která byla vyhlášena v roce 1919. Poté odcestoval do Ameriky, kde v usiloval o zvýšení povědomí Koreje ve světě, a kladl důraz na její samostatnost. Jeho snahy se vyplatily a po druhé světové válce a konci japonské okupace se vrátil do Koreje, kde se stal za podpory USA oficiálně prvním prezidentem nově vzniklé Korejské republiky. Generál *Pak Čöng-hüi*, byl synem obyčejných rolníků a během japonské okupace studoval na vojenské škole. Později se stal významným armádním důstojníkem japonské armády a díky vojenské podpoře uspořádal v roce 1961 státní převrat, po němž se chopil vlády v Jižní Koreji. Jeho vláda trvala téměř dvě dekády až do roku 1979, kdy jej zavraždil člen americké CIA. Na rozdíl od prvního prezidenta nebyl *Pak Čöng-hüi* legitimním prezidentem v pravém slova smyslu (Peterson, 2009, s. 209–221; Shin, 2006 s. 97).

⁷⁴ SHIN, G. *Ethnic Nationalism in Korea: Genealogy, Politics and Legacy*, s. 96–109.

Japoncům, která pramenila z nedávných zkušeností, pro své vlastní zájmy. Stejnou nenávist, kterou cítil vůči Japonsku a Rusku, cítil *Ri Syng-man* také k myšlence komunismu. Jeho státní ideologie *Ilmindžži*, kterou v roce 1949 představil, hlásá, že korejský národ byl a vždycky bude jeden, nikoliv dva.⁷⁵ Korejský národ by se měl semknout a pamatovat na svou propojenost, jen tak totiž může porazit komunistickou hrozbu na severu.⁷⁶ Zatímco tedy nacionalismus ve 20. a 30. letech sloužil převážně v boji proti japonské okupaci a znovuobjevování vlastních kulturních tradic, ve 40. letech a později se stal hlavní zbraní v boji proti komunismu.

Stejně jako *Ri Syng-man* nebo *Kim Il-sŏng* na severu, i prezident *Pak Čŏng-hŭi* vyzdvihoval myšlenku jednotné pokrevní linie, která započala mýtickým prapředkem *Tangunem*. Vojenský důstojník *Pak Čŏng-hŭi* se dostal k moci pomocí vojenského převratu v roce 1961. Za jeho vlády, byť velice autoritativní povahy, došlo k obrovské modernizaci země. Korea se poté stala součástí zemí, které jsou dnes označovány jako tzv. asijsí tygři (v originále Four Little Dragons, tj. čtyři malí draci).⁷⁷ Pojmenování „asijsí tygři“ označuje čtyři asijské země – Korejská republika, Hong Kong, Tchaj-wan a Singapur, které v průběhu minulého století zažily neskutečný ekonomický růst a změnily se ze zaostalých ve vysoce industrializované země.⁷⁸

Modernizace se stala klíčovým pilířem pro *Modernizaci vlasti* – ideologii, jejímž autorem je právě generál *Pak Čŏng-hŭi*. Cílem této modernizace nebylo ani tak zvýšení životní úrovně obyvatel, ale sjednocení Korejského poloostrova.⁷⁹ Modernizace měla být tedy pouhým prostředkem dosažení vyššího cíle – sjednoceného národa, který byl násilím rozerván ve dvě. Na rozdíl od *Ideologie jednoho člověka* ale ideologie prezidenta *Pak Čŏng-hŭi* neumocňovala napříč jihokorejským obyvatelstvem xenofobii. *Ideologie jednoho člověka* využívala strachu obyvatel z cizího – převážně z Japonska a Sovětského svazu, který vycházel z nedávných událostí na přelomu století. Ideologie *Modernizace vlasti* měla zabránit dalšímu kolonizování či komunistické vládě, od okolního světa se však Korea podle Pakových názorů neměla distancovat, ale učit.⁸⁰

⁷⁵ Myšlenkou *ilmindžži* se inspiroval právě dříve zmiňovaný ministr školství *An Ho-sang*.

⁷⁶ SHIN, G. *Ethnic Nationalism in Korea: Genealogy, Politics and Legacy*, s. 101–102.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ KIM, Y. *The Routledge Handbook of Korean Culture and Society*, s. 131.

⁷⁹ SHIN, G. *Ethnic Nationalism in Korea: Genealogy, Politics and Legacy*, s. 96–109.

⁸⁰ Tamtéž.

Až do 60. let bylo USA hlavním obchodním partnerem Jižní Koreje. *Pak Čöng-hüi* věřil, že cesta korejského úspěchu nezávisí pouze na Americe, ale vede také přes Japonsko. S tím ovšem země od konce koloniálního období neudržovala žádné oficiální vztahy. *Pak Čöng-hüi* byl prvním prezidentem, který se pokusil urovnat japonsko-korejské vztahy.⁸¹

To, co na jaře roku 1980 začalo ve městě *Kwangdžu* jako pouhý studentský protest, přerostlo v masové demonstrace obyvatel proti vládě nově zvoleného prezidenta *Čön Tu-hwana* a přispělo ke zvyšujícímu se antiamerickému sentimentu napříč obyvatelstvem. Antiamerický sentiment a snaha vymanit se z americké nadvlády a její dlouholeté dominance v zemi, jsou charakteristickými znaky nacionalismu v 80. letech. Američané byli na území Jižní Koreje přítomni již od konce druhé světové války, kdy zemi pomohli osvobodit od japonské nadvlády. Jejich role byla stěžejní také v korejské válce, kdy s jejich pomocí jihokorejská vojska vytlačila zpátky na sever severokorejské vojenské složky. Amerika byla vnímána jako zachránce a, jak uvádí *Kim Čin-wung*, profesor historie na univerzitě v jihokorejském *Tägu*, USA svým ochránářským chováním a dobrými skutky nahradilo v pozici velkého bratra Čínu. Amerika se stala inspirací a nebylo důvodem ji zpochybňovat. To se ovšem změnilo v 80. letech, kdy se mezi obyvatelstvem začaly šířit protiamericky laděné názory. Vše začalo v květnu roku 1980, kdy došlo k Povstání v *Kwangdžu*, které bylo následně brutálně vojensky potlačeno. Mnoho Jihokorejců věřilo, že jim Amerika stejně jako v minulosti přispěchá na pomoc, a i tentokrát zachrání situaci. To se bohužel nestalo. Američtí vojáci sice přispěchali na pomoc, nicméně ne na stranu demonstrantů. Účast americké milice při potlačení povstání, při kterém přišly stovky lidí o život, otrásl jihokorejským obyvatelstvem a ovlivnil jejich názory o velkém bratrovi. Amerika se postavila na stranu vládnoucí strany, čímž de facto dávala najevo, že tyto nedemokratické možná až diktátorské režimy podporuje.⁸² Antiamerické myšlenky se postupně začaly vytrácet v 90. letech 20. století a nenávisť k Americe slábla.

3.6 Globalizační horečka *segjehwa*

V 90. letech vstoupila Korea do éry globalizace a započala globalizační horečka *segjehwa*. Globalizace, jak již bylo na začátku zmíněno, hypoteticky bourá mezi zeměmi jejich hranice

⁸¹ SHIN, G. *Ethnic Nationalism in Korea: Genealogy, Politics and Legacy*, s. 96–109.

⁸² KIM, J. *Recent Anti-Americanism in South Korea: The Causes*, s. 749–750. I přesto, že Amerika svou účast v masakru v *Kwangdžu* popřela, lidé začali její úlohu ve vývoji a fungování Jižní Koreje zpochybňovat. Setkání jihokorejského prezidenta s americkým prezidentem Reaganem o rok později, k vyvrácení těchto teorií příliš nepomohla (Peterson, 2009, s. 218).

a přibližuje je k sobě navzájem. Globalizace má za cíl propojit a přiblížit země na několika rovinách, ať už ekonomické, finanční či technologické. Propojováním světa dochází ke zjednodušení pohybu obyvatel mezi jednotlivými státy, díky čemuž se světové společnosti stávají stále více heterogenními. Jak se ale k takovému trendu postavila, respektive stále staví Korea, jejíž společnost byla po staletí vysoce homogenní? Termín *segjehwa* se od 90. let ozýval zemí ve všech sférách jejího fungování. Globalizace poháněla Koreu vpřed a jihokorejský úspěch této doby je nezpochybnitelný.⁸³ Ještě před půl stoletím se Jižní Korea řadila k nejchudším zemím světa, dnes se se svou prudce narůstající ekonomikou řadí mezi 10 ekonomicky nejvyspělejších zemí světa, budeme-li hodnotit výše jejich HDP.⁸⁴ Budeme-li však brát v potaz politický a společenský vývoj v průběhu globalizace, pak Korea oproti jiným zemím stále zaostává. Země nebyla na přírůst cizinců dostatečně politicky, právně ani společensky připravena, což se mimo jiné projevuje v opožděné implementaci jednotných práv pro přistěhovalce.⁸⁵

Pojem *segjehwa*, v překladu globalizace, se stal klíčovým bodem politiky prezidenta *Kim Jōng-sama* (1993–1998). Obdobně jako masová modernizace v období vlády *Pak Čōng-hūiho*, i politika *segjehwa* měla za úkol primárně posílit konkurenceschopnost země a vyrovnat se zemím v zahraničí. Stejně jako modernizace země, byla i politika *segjehwa*, poháněná do značné míry nacionalismem.⁸⁶ Fred Alford, autor knihy *Think No Evil*, ve které popisuje korejské hodnoty v období globalizace, uvádí, že ke globalizaci Korea přistupuje poněkud vágně – tj. dělá to, co je nezbytné, aby v současném globalizovaném světě přežila. V tomto procesu se však snaží zachovat si i nadále charakteristickou podobu svého národa. Tuto situaci pak přirovnává k metafoře „korejské tělo, západní nástroje“⁸⁷. Korejci chtějí uvěřit tomu, že mohou přejímat západní myšlenky, přičemž budou schopni si nadále zachovat strukturu svého „těla“ neporušenou. Globalizaci tak vnímají jako nebezpečnou, protože ve své podstatě může ohrozit základní kámen jihokorejské společnosti – její jednolitou národní identitu.⁸⁸

⁸³ KIM, S. Korea's Globalization, s. 83.

⁸⁴ SILVER, C. The Top 25 Economies in the World: Ranking the richest countries in the world. *Investopedia* [online].

⁸⁵ KIM, S. Racism in the global era: Analysis of Korean media discourse around migrants.

⁸⁶ SHIN, G. Ethnic Nationalism in Korea: Genealogy, Politics and Legacy, s. 185–187.

⁸⁷ Překlad autorky z originálu: „Korean body, Western utensils“.

⁸⁸ ALFORD, F. Think No Evil: Korean Values in the Age of Globalization, s. 151.

S rostoucí potřebou vyrovnat se ostatním, kterou globalizace vyvolala, rostla zároveň potřeba národa semknout se a uchovat si svou jedinečnou historii a tradici, což je přirozené. Ačkoliv se chceme přiblížit jiným zemím, máme neustále potřebu svou historii a tradici udržet, protože nechceme, aby v globalizovaném světě zanikla. Korea ve svých globalizačních snahách, obdobně jako v éře modernizace v 60. letech, nezapomněla propagovat a posilovat vlastní kulturní identitu. Po celé zemi se na přelomu tisíciletí konaly různé kulturní akce a festivaly, které často obsahovaly tradiční korejské pokrmy, oblečení a nástroje a jejichž snahou bylo připomenout a vyzdvihnout vlastní kulturu. Tímto způsobem se země snažila nejen posílit pozici v globalizovaném světě, ale také udržovat kulturní dědictví a hrdost v Jihokorejcích a zároveň nastartovat cestovní ruch. Ve stejné době dochází také k rozšiřování institucí zabývajících se korejskými studiemi, a to nejen v Koreji, ale také v zahraničí.⁸⁹

3.7 Dědictví nacionalismu

Jak v této práci bylo několikrát zdůrazněno, Jihokorejští historikové či politici kladli v průběhu vývoje země velký důraz na homogenitu společnosti, na čistotu jedinečné rasy, na společnou historii, krev a dědictví. Z jihokorejské společnosti vytvářeli unikátní a homogenní společnost hlavně proto, aby byla Korea schopná překonat překážky, semknout se a bojovat proti společnému nepříteli (např. cizinci, kteří chtěli Koreu násilím otevřít; Japonci v průběhu japonské nadvlády; komunistická ideologie po rozpadnutí poloostrova). Tyto myšlenky a názory mají dodnes silný vliv na smýšlení Jihokorejců.

Podstata a vývoj korejského nacionalismu je samozřejmě mnohem komplexnější a složitější, a pouze těžko bychom jej popsali v jedné kapitole. V jeho formování figuruje daleko více osobností než ty, které byly v předchozí kapitole nastíněny, a to stejné platí pro události, které jej ovlivnily. Nacionalismus je skutečně, jak jej popisovali mnozí korejští politici a historici, jako živá bytost, která se vyvíjí, mění svou podobu a reaguje na změny v okolí. Současná kapitola měla za cíl shrnout alespoň ty nejvýznamnější okamžiky a osobnosti, které ovlivnily tento živý organismus a zanechaly svůj odkaz v současné společnosti. Mezi klíčové okamžiky, které přispěly k současným nacionalistickým postojům, můžeme zařadit: japonskou okupaci v letech 1910–1945, rozpad poloostrova a snahu o sjednocení, autoritativní režimy, modernizaci a následnou globalizaci.

⁸⁹ SHIN, G. *Ethnic Nationalism in Korea: Genealogy, Politics and Legacy*, s. 204–215.

Pravděpodobně nic nemohlo v Korejích vyvolat větší touhu po autonomii a sebeurčení vlastního národa než kolonizace jiným státem. Zdůrazňováním nadřazenosti japonské rasy a ponižováním té korejské rostla touha vlastní rasu uchránit a vyzdvihnout. Korejcům bylo nutné připomenout, že sdílí krev prapředka *Tanguna*. Společným znakem ve formování korejského nacionalismu bylo už od konce korejské války sjednocení poloostrova. Vlády obou zemí se shodují na potřebě sjednotit korejské státy, ke způsobu sjednocení však obě země přistupují odlišně.⁹⁰ Myšlenku homogenní společnosti a jednotné rasy je na Korejském poloostrově nutné udržovat i v budoucnu převážně proto, aby mohlo dojít ke sjednocení Severní a Jižní Koreje. Rozpad Korejského poloostrova a snahy sjednotit jej pod jednu vládu a ideologii prohlubovaly nacionalistický sentiment napříč obyvatelstvem. Nejen země, ale také rodiny zůstaly odloučeny. V neposlední řadě se na vývoji a upevňování nacionalismu na poloostrově podílely poválečné autoritativní režimy a následná demokratizace a éra globalizace. Autoritativní režimy měly za úkol zemi opět postavit na nohy, následně mohlo dojít k modernizaci. V důsledku sílící globalizace rostla potřeba udržet svou kulturu a tradici živou ve stále se přibližujícím světě.

Jak konkrétně ovlivnila globalizace současné myšlení jihokorejské společnosti a jaký vliv má globalizace na vnímání korejského dědictví, společné krve a homogenní společnosti se podíváme v následujících kapitolách.

⁹⁰ SHIN, G. *Ethnic Nationalism in Korea: Genealogy, Politics and Legacy*, s. 185–187.

4 Cizinci v Jižní Koreji

Z historického kontextu, kterým jsem se zabývala v prvních kapitolách práce, je zřejmé, že Korea v důsledku silné ochranné politiky do otevření, ale ani dlouho po něm, nepřijímala cizince z okolních zemí.⁹¹ V důsledku toho nebyli Korejci s cizími národnostmi historicky zvyklí koexistovat. Jejich současné předsudky a ve společnosti udržované stereotypy tak často vychází pouze z nepřímé zkušenosti, které jsou často zprostředkované médii.⁹² Změnu v pohybu obyvatelstva „dovnitř“ zaznamenala Korea až v důsledku modernizace a následné demokratizace po roce 1987, kdy začal počet cizinců v Jižní Koreji narůstat. Korea se v této době transformovala ze země, která pracovní sílu nabízí, v zemi, která pracovní sílu ze zahraničí poptává.⁹³

Obzvláště lákavou destinací se Korea stala pro migranty z chudších asijských zemí. V současnosti je domovem migrantů pocházejících nejen z nejbližších sousedních zemí (Čína a Japonsko), ale také z Nepálu, Uzbekistánu, Kazachstánu, Iránu, Ruska či Maroka. Díky vyspělosti korejské ekonomiky a schopnosti země zaujmout a zaměstnat velké množství zahraniční pracovní síly, se momentálně nejnižší postavená pracovní síla dokonce neskládá z Korejců, ale právě z přistěhovalců. Ti do země přicházejí vykonávat, podle Korejců, zpravidla manuální práci, která může být vnímána jako podřadná. Díky tomuto přesvědčení se tito migranti často označují jako 3D pracovníci. Označení vychází z anglického „dangerous, dirty and difficult“ v překladu nebezpečná, špinavá a náročná práce. Není tedy žádným překvapením, že je na osoby, které budou tuto práci vykonávat, nahlíženo s despektem.⁹⁴

K velkému přílivu cizinců přispěla významně také demografická krize – nedostatek manželek a velice nízká porodnost. Po roce 1970 došlo k velké mobilizaci žen z venkovských oblastí do měst. Mladé ženy se přesouvaly do měst a muži zůstávali s omezenými možnostmi

⁹¹ Zajímavostí ovšem je, že její obyvatele naopak ve velkém počtu emigrovali do zahraničí. Konkrétně v tomto období (1960–1980), emigrovalo velké množství Korejců do Severní a Jižní Ameriky, zdravotní sestry a horníci odcházeli za prací do Západního Německa a vojáci byli posíláni do Vietnamu (Kim, 2017, s. 149–150). V důsledku emigrace se ve světě vytvořila početná korejská diaspora, jejíž součástí bylo v roce 2021 více než 7,3 milionů Korejců. (외교부, 2022, online) korejská komunita dodnes zůstává v Severní Americe (Kim, 2017, s. 149–150).

⁹² LEE et al. Neo-Racism and Neo-Nationalism Within East Asia: The Experiences of International Students in South Korea, s. 6.

⁹³ KIM, Y. The Routledge Handbook of Korean Culture and Society, s. 149–150.

⁹⁴ Tamtéž, s. 149–150.

najít si nevěstu na venkově. V důsledku úbytku těchto mladých žen v rurálních oblastech se pak muži často uchýlovali k hledání manželek v zahraničí a uzavírání mezinárodních manželství.⁹⁵ K nedostatku potenciálních manželek došlo také v důsledku dlouholeté preference prvorozeného syna a záměrných potratů v případě, kdy žena čekala dceru. Korejská společnost si tak de facto sama způsobila nedostatek vhodných žen na vdávání.⁹⁶

Druhý faktor vedoucí k přílivu cizinců je nízká porodnost, což je problém, který v současnosti netrápí pouze Jižní Koreu, ale také jiné ekonomicky vyspělé země jako například Singapur nebo Japonsko. Zatímco v roce 2000 dosahovala porodnost v Koreji hodnoty 1,48, data OECD z roku 2020 ukazují významný pokles na hodnotu 0,84. Z toho plyne, že v průměru nemá každá korejská žena ani jedno dítě za život. Míra porodnosti v zemi je tak nejnižší mezi zeměmi OECD, přičemž světový průměr míry porodnosti, která je nutná pro udržení stabilní populace, je 2,1.⁹⁷ V Koreji tak dochází k problému, kdy ženy svou porodností nejsou schopny nahradit vymírající starší generace, a korejská populace výrazně stárne. Pokud bude tento trend pokračovat, nebude možné vývoj korejské společnosti stabilizovat bez pomoci imigrace, tedy přílivu mladých ekonomicky činných lidí ze zahraničí.

Ženy tvoří, jak uvádí, Kim Youna (2017) asi jednu třetinu všech migrantů. Část z nich, převážně ženy z Ruska a Filipín, do země přijíždí s tzv. *entertainment visa*, které je určeno pro umělce, osoby spojené s hudbou, tancem či jiným uměním. Tyto ženy ovšem nefigurují v zábavním průmyslu, nýbrž v sexuálním jako sexuální společnice.⁹⁸ Bohužel, tyto praktiky mohou v současnosti ovlivnit postavení zahraničních žen, nejen ruského či filipínského původu, které jsou mylně považovány za sexuální pracovnice (podrobněji viz praktická část).

4.1 Absence antidiskriminačního zákona

Celkový počet obyvatel Jižní Koreje se na základě nejaktuálnějších dat z roku 2023 vyšplhal v roce 2021 na 51,7 milionů.⁹⁹ V zemi v současné době přebývá okolo 1,3 milionů legálních cizinců, což je oproti roku 2021 pokles o zhruba 30 000 osob.¹⁰⁰

⁹⁵ KIM, S. Racism in the global era: Analysis of Korean media discourse around migrants, s. 659.

⁹⁶ PARK, CH. & CHO, N. Consequences of Son Preference in a Low-Fertility Society: Imbalance of the Sex Ratio at Birth in Korea. s. 74.

⁹⁷ OECD. Population. *OECD* [online].

⁹⁸ KIM, Y. The Routledge Handbook of Korean Culture and Society, s. 150.

⁹⁹ OECD. Population. *OECD* [online].

¹⁰⁰ KOSTAT. Survey on Immigrants' Living Conditions and Labour Force. *Statistics Korea* [online].

V celkovém množství zaujímají cizinci na Korejském poloostrově tedy pouhých 2,5 %.¹⁰¹ Jejich přesný počet je ovšem těžké dohledat, neboť je v zemi stále velké množství cizinců nelegálně.¹⁰² Korea se skrze „import“ pracujících migrantů snaží dosáhnout svých ekonomických cílů a podpořit vývoj vlastního průmyslu, zároveň však svými právními normami a legislativními rozhodnutími omezuje život migrantů, umožňuje diskriminaci a ztěžuje jejich začlenění do korejské společnosti.¹⁰³

Nestátní nezisková organizace People's Solidarity for Participatory Democracy (PSPD) se sídlem v *Sěulu* v roce 2022 vyzvala Národní Shromáždění Jižní Koreje, aby konečně přijalo komplexní antidiskriminační zákon, který v Koreji dodnes neexistuje.¹⁰⁴ Pod výzvou, která apeluje na změnu, se podepsalo 84 mezinárodních a regionálních organizací občanské společnosti. Přijetím antidiskriminačního zákona by země legislativně ochránila kulturní a společenské menšiny, které jsou vystaveny různým formám nenávisti a diskriminace na základě věku, pohlaví, vyznání, rasy, národnosti, sexuální orientace atd. Nátlak na vznik komplexního anti-diskriminačního zákona vyvíjí na Koreu i OSN. O rok dříve na jeho absenci upozornila také organizace Human Rights Watch¹⁰⁵, která zkoumá a upozorňuje na zneužívání a nerovnosti ve světě a zároveň se snaží podpořit místní legislativní orgány a vládní instituce, aby přijaly nutné kroky, které vedou ke změně legislativy. O neexistenci anti-diskriminačního zákona informoval v roce 2022 mimo jiné také deník *The Korea Herald*¹⁰⁶. První snahy o jeho schválení se v Koreji objevily už na počátku 21. století, a ačkoliv byly návrhy zákona několikrát Národnímu shromáždění předloženy, mnohé z nich, jak uvádí deník *The Korea Herald* (viz výše), nebyly nikdy prozkoumány. Ačkoliv anti-diskriminační zákon neeliminuje diskriminaci ze dne na den, politička *Čang Hje-jong* v rozhovoru pro deník vysvětlila, že přijetím takového zákona budou mít lidé, kteří jsou z jakéhokoliv důvodu diskriminováni,

¹⁰¹ Pro srovnání: cizinci v České republice zaujímají 6,2 % celkové populace (za rok 2021, www.czso.cz).

¹⁰² KIM, Y. *The Routledge Handbook of Korean Culture and Society*, s. 149–150.

¹⁰³ LEE, E. a B. DARREN. *Separate and Unequal: The Korean Dual Registration System and Human Rights Violation against Foreign Residents*, s. 318–319.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ National Assembly of South Korea should act swiftly to enact anti-discrimination legislation. *Human Rights Watch* [online].

¹⁰⁶ YIM, H. 'Now is the time to pass anti-discrimination law'. *The Korea Herald* [online].

alespoň způsob, jak se proti takovému chování bránit. Do dnešní doby však Korea zůstává zemí, která legislativně diskriminaci nezakazuje.¹⁰⁷

4.2 Současná situace a reakce na multikulturalismus

Globalizace, obrazně řečeno, zbourala hranice a Korea, která nebyla na cizince ve své zemi zvyklá, tak najednou zažívá obrovský boom v množství cizinců, kteří její hranice překračují. Některé zdroje uvádí, že se Korea v posledních desetiletích transformovala v multikulturní společnost.¹⁰⁸ Multikulturalismus, jak jej definuje Troper (1990), je podmíněn třemi faktory – diverzitou společnosti (rasovou, národnostní a kulturní); společenským respektem vůči rozdílným menšin; a vhodnými zákony, které mají za cíl zamezit diskriminaci.¹⁰⁹ Existence takové společnosti je tedy podmíněna respektováním menšin a jejich práv, cizích kultur a rozdílů mezi nimi. Současný postoj jihokorejské společnosti vůči cizincům nám mohou společně s historickým kontextem a nacionalistickou tradicí pomoci pochopit výsledky veřejných průzkumů a studií. V následující kapitole se pokusím charakterizovat postoj korejské společnosti vůči cizincům za pomoci průzkumů The Korean General Social Survey (KGSS) a Survey of Koreans' Consciousness and Values (SKCV). Tento rozbor nemá za úkol generalizovat jednotlivá zjištění na celou populaci, má pouze pochopit vnímání cizinců a jejich kultur napříč jihokorejskou společností.

4.2.1 Korean General Social Survey

Mezi lety 2003–2018 provádělo výzkumné centrum na korejské univerzitě Sungkyunkwan napříč jihokorejskou společností průzkum známý jako The Korean General Social Survey (KGSS). Jedná se o nejaktuálnější verzi šetření, jehož cílem je zachytit sociální změny a měnící se stabilitu korejské společnosti. Součástí tohoto výzkumu je mimo jiné také sekce věnovaná názoru na minoritní kultury a jejich začlenění do společnosti. Výsledky (viz tabulka 1) tohoto průzkumu naznačují, že se vnímání menšin a cizinců v Jižní Koreji mění k lepšímu.

¹⁰⁷ 참여연대 [:čchamjŏjŏndä:]. South Korean National Assembly must enact the Anti-Discrimination Act Now. *참여연대* [:čchamjŏjŏndä:] [online].

¹⁰⁸ Např. Yoon, 2010.

¹⁰⁹ YOON, I. South Koreans' Attitudes toward Foreigners, Minorities and Multiculturalism, s. 332–333.

Tabulka 1: Výsledky studie Korean General Social Survey prováděné v letech 2003–2018¹¹⁰

	<i>Souhlasím; rozhodně souhlasím</i>		<i>Nesouhlasím; rozhodně nesouhlasím</i>	
	2003	2013	2003	2013
<i>Lidé, kteří nesdílejí jihokorejské zvyky a tradice, se podle mě nemohou zařadit do společnosti jako právoplatní Jihokorejci.</i>	16,9 %	48,4 %	7,4 %	29,9 %
<i>Etnickým menšinám by měla být poskytnuta vládní pomoc, aby si uchovaly své zvyky a tradice.</i>	19 %	64,6 %	1,3 %	2,6 %
<i>Pro naši společnost je lepší, když si skupiny udržují své odlišné zvyky a tradice.</i>	13,3 %	46,5 %		
<i>Pro společnost je lepší, když se skupiny přizpůsobí a začlení do širší společnosti.</i>	14,6 %	49,7 %		

Zdroj: KIM, et al. Korean General Social Survey (KGSS): Cumulative File, 2003–2018 [online].

Mezi lety 2003–2013 došlo k vysokému nárůstu počtu osob, které věří, že je pro zařazení se mezi právoplatné jihokorejské občany nutné sdílet korejské zvyky a tradice. Bez nich není integrace možná. Počet těchto osob se v průběhu 10 let zvýšil téměř třikrát a v roce 2013 se k tomuto názoru přiklonila téměř polovina všech dotázaných. Obecně se tedy rozšiřuje přesvědčení, že je k úspěšnému začlenění do jihokorejské společnosti nutná znalost kultury a tradic země. Současně narostl také počet těch, kteří naopak věří, že se i lidé s jinou kulturou a zvyky mohou úspěšně zařadit do jihokorejské společnosti. Z pouhých 7,4 % odpovědí, že takové zařazení do společnosti je možné, se množství pozitivních odpovědí v roce 2013 vyšplhalo až na 29,9 %. Většinou však panuje opačný názor vyžadující jejich asimilaci.

K otázce vládní podpory státu v zachování si vlastní menšinové kultury se v roce 2003 vyslovalo kladně 19 % respondentů, v roce 2013 jich už bylo 64,6 %. Téměř polovina zúčastněných (49,7 %) věří, že je pro společnost lepší, když se menšiny přizpůsobí kultuře většiny, a neudržují si tu svou. Téměř polovina Korejců se tedy v roce 2013 vyslovila odmítavě proti udržování vlastní kultury imigrantů, velká část pak věří, že právě díky jiné kultuře a zvykům se není možné do společnosti plně zařadit. Můžeme konstatovat, že tato snaha udržet vlastní kulturu a potlačit tu cizí je v souladu s tvrzením Freda Alforda (viz výše),

¹¹⁰ Původní otázky byly přeloženy volným překladem do češtiny; množství účastníků v jednotlivých letech průzkumu bylo následující: 2003: 1315; 2013: 1294; uvedená procenta u první a druhé otázky v součtu nenaplní 100 %, je to z důvodu menšího množství odpovědí.

tj. Korea se dostala do éry globalizace, svou kulturní identitu si však chce zachovat neporušenou. Samozřejmě, jedná se o studii s malým množstvím dotázaných, a tedy studii, jejíž výsledky nelze zobecnit na celou populaci, a zároveň jsou nejaktuálnější data mnohdy několik let stará. Ačkoliv tedy většina dotázaných souhlasila se státní podporou v oblasti udržování vlastní menšinové kultury, názor, že by měly menšiny přijmout kulturu většiny přetrvával.

4.2.2 Survey of Koreans' Consciousness and Values

Druhým důkazem o změně přístupu Jihokorejců vůči cizincům jsou výsledky Survey of Koreans' Consciousness and Values z roku 2022. Oproti výzkumu KGSS se jedná o aktuálnější studii. Porovnáme-li výsledky z roku 2022 s těmi z předcházejících let, narazíme hned na několik pozitivních změn. (viz tabulka 2, která zobrazuje rozdíly jednotlivých odpovědí v letech 2019 a 2022).

Tabulka 2: Výsledky průzkumu Survey of Koreans' Consciousness and Values¹¹¹

	<i>Souhlasím; rozhodně souhlasím</i>		<i>Nesouhlasím; rozhodně nesouhlasím</i>	
	2019	2022	2019	2022
<i>Naše společnost se chová k cizincům různých ras a národností odlišně i přes to, že jsou ze stejné země</i>	62 %	67,4 %	38 %	32,6 %
<i>Mé vnímání multikulturních rodin se zlepšilo</i>	71,9 %	80,5 %	28,1 %	19,5 %
<i>Důvěřuji cizincům, kteří žijí v naší zemi</i>	11,7 %	13,7 %	88,3 %	86,3 %

Zdroj: 문화체육관광부. *한국인의 의식 및 가치관 조사, 2022 [dataset]* [online].

První otázkou, na kterou se zaměříme, bude otázka vnímání cizinců na základě rozlišné barvy pleti a národnosti i přes to, že mohou být ze stejné země. Snahou výzkumných pracovníků bylo zjistit, zda si Jihokorejci myslí, že je s cizinci na základě těchto proměnných zacházeno rozdílně. Více než polovina dotázaných (67,4 %) je názoru, že rozdílný přístup k cizincům určitě existuje. Množství respondentů, kteří se k tomuto názoru přiklání, vzrostlo oproti roku 2019 o 5,4 %. Z dotázaných vnímají nerovné zacházení více ženy (68,2 %) než muži (66,5 %) a zároveň se k této odpovědi přiklonili nejvíce mladí lidé ve věku 19–29 let. S rostoucím věkem

¹¹¹ Původní otázky byly přeloženy volným překladem do češtiny; průzkumu se zúčastnilo 5100 účastníků ve věku 19–79 let; období výzkumu 13.7.–24.8. 2022.

se zvyšoval názor, že se Jihokorejci chovají ke všem cizincům stejně. 86,3 % respondentů navíc cizincům, kteří žijí v jejich zemi, nedůvěřuje. Nedůvěřivost byla patrná i z výsledků z roku 2019, kdy se hodnota odpovědí vyšplhala na 88,3 %. Byli to opět mladší lidé, kteří cizincům důvěřují více, s narůstajícím věkem se pak důvěra snižovala.

Součástí výzkumného šetření byly mimo jiné také otázky zaměřené na vnímání cizinců a jejich zapojení do korejské společnosti, a to včetně přijetí multikulturních rodin. V roce 2022 uvedlo 80,5 % všech dotázaných, že se jejich vnímání multikulturních rodin ve společnosti zlepšilo. Ve srovnání s předchozími daty z roku 2019 tak významně narostla skupina, která vnímá multikulturní rodiny pozitivně. Zároveň se zmenšil počet těch, jejichž pohled na multikulturní rodiny se nezlepšil. Tento výzkum také ukázal, že pozitivně se zlepšující názor na multikulturní rodiny se v Koreji nijak neodvíjí od pohlaví respondentů.

4.2.3 Interpretace výsledků

V kombinaci se zpracovanou literaturou interpretuji výsledky prezentovaných výzkumů následovně:

- (1) Jižní Korea je otevřenější cizím kulturám;
- (2) Většina obyvatel cizincům na poloostrově nedůvěřuje;
- (3) Pozitivní pohled a důvěra se snižuje se zvyšujícím se věkem;
- (4) Významný posun k toleranci vidíme u vnímání multikulturních rodin;
- (5) Znalost korejských zvyků a tradic je důležitá pro integraci cizinců do společnosti;
- (6) Menšiny by měly přijmout korejskou kulturu.

Z průzkumu KGSS vyplývá, že ačkoliv je Korea více otevřená cizím kulturám, její společnost má ve většině potřebu prosazovat vlastní kulturu a zvyky (ad 1). K takovému chování dochází pravděpodobně v důsledku dlouhé tradice udržování homogenní společnosti a vlastní jedinečné kultury, historie a tradic země. I přes růst cizinců v zemi však většina obyvatel cizincům nedůvěřuje (ad 2). To může být mimo jiné zapříčiněno dlouholetou izolací vůči venkovnímu světu a relativně nedávnému otevírání hranic. Počet cizinců roste až od přelomu tisíciletí a je přirozené, že nedůvěřujeme tomu, co neznáme. Mladší lidé vnímají nerovné zacházení s cizinci více než starší generace (ad 3). To může opět vycházet z historického vývoje – zatímco mladší generace vyrůstaly ve (víceméně) multikulturní společnosti, starší generace byly součástí autoritativních režimů a vyrůstly v době ochránářské politiky státu. Zároveň je možné, že se někteří z řad starších generací Korejců s cizinci nikdy

nesetkali. Na základě výsledků KGSS je taky patrné, že se postupem času zlepšilo vnímání multikulturních rodin na poloostrově (ad 4). Znalost a respektování korejské kultury jsou důležité pro zapadnutí do jihokorejské společnosti (ad 5), což pouze podporuje tvrzení, že jsou Korejci pyšní na své kulturní a historické dědictví a že jej chtějí uchovat. Ačkoliv se zvyšuje počet lidí, kteří jsou pro udržování menšinové kultury, většinou převažuje názor, že by měly menšiny přijmout korejskou kulturu (ad 6).

4.3 Diskriminace cizinců v Koreji

Diskriminace obecně, je v Jižní Koreji velice probírané téma. Korea se potýká s diskriminací na pracovištích, významným způsobem jsou diskriminovány ženy, lidé se zdravotním postižením nebo starší osoby. V průzkumu¹¹² Národní komise pro lidská práva z roku 2020 vnímá diskriminaci na poloostrově 82 % dotázaných jako velice problematickou. Průzkum se zabýval diskriminací a názorem na ni napříč jihokorejskou společností. Nejčastějším podnětem diskriminace je podle účastníků tohoto průzkumu pohlaví jedinců, jejich zaměstnání či vzdělání. „Země původu“ se jako samotný faktor umístila na 8. místě z 18 nabízených možností a jako závažnou ji označilo 15,6 % Korejců. Diskriminace vůči cizincům na základě jejich cizího původu tedy bezpochyby existuje, a i sami Korejci ji potvrzují. Není možná tou nejzávažnější, rozhodně by ale neměla být opomíjená.

Nejčastějšími projevy diskriminace, které cizinci zažívají, jsou podle výsledků průzkumu slovní napadení, zásahy do soukromí, nepříjemné pohledy, nevýhody na pracovišti nebo dokonce sexuální obtěžování. Sami cizinci vypovídají, že nejčastějšími důvody pro diskriminaci jsou podle nich jejich špatné jazykové schopnosti, skutečnost, že nejsou Korejci, anebo jejich odlišná rasa. Někteří účastníci uvádí, že se stali terčem diskriminace i v prostředí veřejných institucí, jako jsou imigrační úřady či soudy. Zpráva komise navíc uvádí, že jsou cizinci diskriminováni také nepřímo, a to legislativně z rozhodnutí vlády.¹¹³

Ke zhoršení diskriminace na jihokorejském poloostrově bohužel nepřispěla ani pandemie COVID-19. Komise v rámci dříve jmenovaného průzkumu zjišťovala, zda si jednotlivci myslí, že se v souvislosti s pandemií objevily ve společnosti osoby či skupiny osob, které jsou znevýhodňované více než jiné. Na základě sesbíraných dat panuje ve společnosti většinový

¹¹² 차별시정총괄과, [čchabjöl sidžöng čchongkwalkwa:]. 2020 년 차별에 대한 국민인식조사, [2020 njön čchabjöre dahan kungmin insik čosa:] 국가인권위원회 [kukka ingwön wiwönhö:] [online].

¹¹³ OCK, H. 7 in 10 foreign residents say ‘racism exists’ in S. Korea. *The Korea Herald* [online].

názor, že v Koreji takové skupiny existují (viz tabulka 3), nejčastějším cílem jsou pak na základě jednotlivých odpovědí věřící osoby¹¹⁴, osoby z konkrétních lokalit země a na třetím místě – cizinci. Nerovné zacházení s cizinci v době pandemie se objevuje na titulcích mnoha, nejen jihokorejských, ale také světových sdělovacích prostředků.¹¹⁵

Tabulka 3: Diskriminace v Jižní Koreji¹¹⁶

	<i>ano</i>	<i>ne</i>
<i>Souhlasím, že má moje země (Korea) tendenci diskriminovat</i>	93,3 %	60,7 %
<i>Myslíte si, že jsou v naší zemi skupiny jedinců, které zažívají v důsledku pandemie COVID-19 diskriminaci?</i>	69,3 %	30,7 %

Zdroj: 차별시정총괄과. 2020 차별에 대한 국민인식 조사: “코로나19, 국민들의 차별에 대한 민감성 높여” [dataset] [online].

4.3.1 Dopady COVID-19

Jedním z možných případů diskriminace cizinců vyvolané koronavirovou pandemií byl přidělový systém roušek, který v zemi fungoval. Jihokorejská vláda nabídla možnost nákupu zdravotnických roušek všem, kteří jsou plátcí korejského zdravotního pojištění. Ti, kteří plátcí tohoto pojištění nejsou, což, jak agentura odhadla, mohlo být v té době až 1 milion cizinců, na roušky ovšem neměli právo.¹¹⁷ Rabbani & Kim (2021) ve svém článku tuto informaci rozšiřují. Právo na nákup roušek podle nich neměli ani cizinci, kteří byli plátcí soukromého zdravotního pojištění. Autoři dále uvádí, že mnoho cizinců nemělo přístup k prostředkům na pomoc při mimořádných událostech nebo k SMS oznámením, které rozesílaly místní samosprávy. SMS oznámení byla odesílaná pouze v korejštině, což znamenalo velkou nevýhodu pro cizince, kteří korejsky neumí nebo umí nedostatečně. Cizinci navíc čelili obviněním ze šíření viru, obzvláště po propuknutí druhé vlny, ke které došlo v květnu 2020 poté, co 29letý muž cizího původu

¹¹⁴ Tato diskriminace vznikla pravděpodobně v důsledku velkého nárůstu počtu nakažených koronavirem, který se rozšířil mezi vyznavači nového náboženského hnutí *Šinčchöndži*, které má své působíště ve městě *Tägu*

(Rabbani & Kim, 2021, s. 674).

¹¹⁵ Média, která se zabývala diskriminací cizinců v průběhu pandemie byla např. The Korea Herald, Korea Times, kanál France 24 či Reuters.

¹¹⁶ Původní otázky byly přeloženy volným překladem do češtiny; průzkumu se zúčastnilo 1000 účastníků starších 19 let; období výzkumu 22.4.–27.4. 2020.

¹¹⁷ OCK, H. 7 in 10 foreign residents say ‘racism exists’ in S. Korea. *The Korea Herald* [online].

navštívil několik klubů v části *Söulu* zvané *Itchäwön*. Cizinci jsou se známou čtvrtí často spojováni, a byli proto následně obviňováni, že jsou přenašeči nemoci.¹¹⁸ Mnozí z nich, jak uvádí deník *The Korea Herald*, se museli nechat testovat, aniž by byli v dané době na inkriminovaném místě.¹¹⁹ Deník také uvádí, že událost v *Itchäwönu* byla zároveň prvním momentem, kdy korejské instituce odeslaly informační SMS zprávu o povinném testování v anglickém jazyce. Do té doby byla všechna upozornění včetně výsledků testů odesílána v korejštině.

Mimo omezení plynoucí ze zdravotního pojištění, se cizinci mohli setkat s diskriminací ve veřejné dopravě či na pracovištích. Celá situace, která plynula z pandemie COVID-19, navíc vyústila ve vyhýbání se cizincům, což bychom mohli označit za určitou formu xenofobie. Cizinci byli mnohem více pod dohledem ostatních, jejich pohyb byl často kontrolován zaměstnavatelem. Ke zlepšení celé situace a vnímání cizinců jako možné hrozby navíc nepřispěla ani jihokorejská média, která u svých občanů rozšiřovala strach.¹²⁰ Velkým problémem se stala videa, která se začala šířit na sociálních sítích v souvislosti se zákazem vstupu cizincům do restaurací, kaváren, barů či klubů. Video se šířila na prostřednictvím populární aplikace TikTok a popisovala veřejnosti realitu cizinců žijících v Koreji. Nejčastější motivy, které se ve videích objevují, byly zákaz vstupu cizincům do klubů (občas je zákaz specifikován pouze pro osoby černé pleti), zákaz vstupů do restaurace či na různé akce.¹²¹ Video s podobnou tematikou je možné na sociální síti dohledat ještě z prosince roku 2022.

Cizinci na sociálních sítích upozorňují také na další formu nerovnosti, a to neplatnost zahraničních vakcín proti COVID-19 a nutnost nechat si vakcínu v Koreji ověřit. Poté, co Korea úspěšně proočkovala 70 % své populace, vstoupila od prvního listopadu 2021 v rámci boje s koronavirem do fáze „život s covidem“. V rámci této fáze se prodloužily otevírací doby podniků a lidé se mohli setkávat ve větším počtu. Jedním z nově zavedených pravidel a nutností pro vstup do určitých zařízení se staly vakcinační pasy, které sloužily jako potvrzení

¹¹⁸ Čtvrť Itaewon (českou transkripcí *Itchäwön*) v hlavním městě *Söulu* je známá pro velkou mezinárodní komunitu, která v ní žije. Nejen cizinci místo často navštěvují kvůli velkému množství klubů, které se v oblasti nachází.

¹¹⁹ OCK, H. Expat community jolted by COVID-19 outbreak in Itaewon: Foreigners say they feel largely excluded from virus-related info, face tighter scrutiny. *The Korea Herald* [online].

¹²⁰ RABBANI M., A Study of Discrimination and Exclusion Faced by Foreign Nationals in Korea During the COVID-19 Outbreak, s. 681.

¹²¹ Informace byly získané prostřednictvím vyhledávání na sociální síti TikTok.

o vakcinaci jedince.¹²² Průkazy vydané v zahraničí ovšem nebyly v Koreji uznány. Cizinci, kteří chtěli vlastnit průkaz prokazující jejich vakcinaci, a tedy cizinci, kteří chtěli být puštěni do vnitřních prostorů restaurací, kaváren apod., byli nuceni nechat svou zahraniční vakcinaci ověřit příslušným zdravotním centrem v Koreji. Bez uznané vakcíny nebylo možné získat QR kód, kterým se jedinci prokazovali při vstupu do zmíněných zařízení.¹²³ Nechat si uznat svou zahraniční vakcínu bylo však možné až od 9. prosince 2021, kdy o tom informovala Agentura pro kontrolu a prevenci nemocí, tedy měsíc po změně pravidel pro pohyb osob a prokazování ve veřejných prostorech.¹²⁴

¹²² GONG, S. South Korea seeks a path to normal life from COVID-19. *NPR* [online].

¹²³ KORVIA. How to get a vaccine pass in Korea (Coov app). *KORVIA consulting* [online]; CHOI, J. EU envoy speaks out on S. Korea's 'discriminatory' vaccine pass system: Seoul in talks toward recognizing EU Digital COVID Certificate as pressure grows to accept proof of vaccination overseas from foreign residents. *The Korea Herald* [online].

¹²⁴ KDCA. Registration of Vaccination Status of Non-Korean Nationals Fully Vaccinated Abroad. *Korean Disease Control and Prevention Agency* [online].

5 Mezinárodní studenti a jejich mobilita směrem k Jižní Koreji

Pro potřeby této práce je důležité navzájem nezaměňovat označení výměnný a mezinárodní student (v angličtině credit–mobile student a internationally mobile student). Tyto pojmy bývají napříč odbornými zdroji definovány různě. V této práci vycházím z definic, na kterých se společně v roce 2015 shodli Statistický institut organizace UNESCO (UIS), OECD a evropská organizace EUROSTAT. Pod označením mezinárodní student chápeme studenta, který se do zahraničí vydá s cílem získat v dané zahraniční zemi titul a je zpravidla držitelem studentského víza. Mezi tyto studenty neřadíme studenty na krátkodobých studijních výjezdech, které obvykle trvají 1–2 semestry.¹²⁵ Ačkoliv se v praktické části práce zaměřím na názory a pocity studentů, kteří do Jižní Koreje vyjeli na jeden či dva semestry, tedy výměnných studentů, statistiky a závěrečné zprávy světových organizací pro vzdělávání tyto studenty ve svých průzkumech zpravidla nezahrnují. V následujících kapitolách tedy vždy upřesním, o kterou skupinu studentů se jedná.

V průběhu posledních tří desetiletí se počet mezinárodních studentů, kteří vyjedou ze své země za studiem do zahraničí, zvýšil téměř pětinašobně. Zatímco v roce 1975 jich bylo na světě pouhých 0,8 milionů, v roce 2016 jejich počet vzrostl na 3,5 milionů a o pouhé 4 roky později bylo ve světě na základě informací Statistického institutu organizace UNESCO více než 6,3 milionů mezinárodních studentů.¹²⁶ Ačkoliv jsou i v dnešní době nejoblíbenější destinací mezinárodních studentů země anglosaského světa společně s evropskými zeměmi, v posledních letech lze pozorovat také rostoucí popularitu studia v Asii. Výrazný nárůst mezinárodních studentů v asijských zemích můžeme pozorovat zejména v Číně, Turecku či právě Jižní Koreji.¹²⁷

Na základě souhrnné zprávy, kterou v roce 2022 publikovala Mezinárodní organizace pro migraci (IOM¹²⁸), studovalo v Jižní Koreji na počátku roku 2020 více než 153 tisíc studentů, a to jak bakalářských, tak magisterských či doktorských programů. V porovnání s předchozím rokem 2019, kdy v zemi studovalo odhadem 160 tisíc studentů, se jednalo o výrazný pokles

¹²⁵ TRIANDAFYLLIDOU, A., M., MCAULIFFE, ed., 2021. *World Migration Report 2022* [online].

¹²⁶ OECD. Student mobility. OECD: Better policies for better lives [online]; International students. *Migration Data Portal: The bigger picture* [online].

¹²⁷ T.I.M.E. ASSOCIATION. International student mobility report. *T.I.M.E. Association* [online].

¹²⁸ IOM je zkratka z anglického názvu „International Organisation for Migration“.

(6,25 %).¹²⁹ O rok později, tedy v roce 2021, rok po vypuknutí pandemie COVID-19, jich v zemi bylo na základě webu Statista pouze 152 tisíc.¹³⁰ V roce 2022 se pak čísla vyšplhala odhadem na 167 tisíc studentů, čímž předčila počet studentů v roce 2019, který byl posledním rokem přes počátkem pandemie.¹³¹ Tabulka č. 4 obsahuje pro srovnání také data z předchozích let, konkrétně z roku 2000, kdy se v čínských médiích poprvé objevuje termín korejská vlna, a dále z let 2010 a 2015.

Tabulka 4: Počet zahraničních studentů v institucích terciárního vzdělávání

Rok	2000	2010	2015	2019	2020	2021	2022
Počet studentů	3 963	83 842	91 332	160 165	153 695	152 281	166 892

Zdroj: *Education Statistics and Indicators, Pocket Book* [online].¹³²

Z dat v tabulce je možné konstatovat, že počet studentů v průběhu let narůstá. Zatímco v posledních letech není meziroční nárůst počtu zahraničních studentů zdaleka tak strmý, v prvních desíti letech 21. století, tj. mezi lety 2000 a 2010, byl tento nárůst více než dvacetinásobný. Výjimkou v rostoucí tendenci v poslední době zůstávají pouze roky 2020 a 2021. Důvodem poklesu počtu studentů v těchto letech je pravděpodobně pandemie koronaviru COVID-19, která propukla na jaře 2020, a díky níž bylo cestování, i za účelem studia, v mnoha případech ztíženo či úplně nemožné.

Na základě dat světové organizace UNESCO, která zkoumá pohyb studentů terciárního vzdělávání, mají v Koreji největší zastoupení studenti přicházející z asijských zemí. Studenti čínského původu tvoří nejpočetnější skupinu, na dalších místech najdeme Vietnam, Uzbekistán, Mongolsko či Nepál. Čeští studenti tvoří v celkovém počtu pouze minimální procento všech.¹³³

5.1 Motivace pro studium v Koreji – teorie tlaků a tahů

Existuje spousta důvodů, proč si studenti vybírají Jižní Koreu jako svou studijní destinaci. V roce 2020 vypracoval William Stewart, který působí jako profesor na Hankuk University of Foreign Studies v *Söulu*, studii¹³⁴, jejíž cílem bylo určit hlavní důvody, na základě kterých si

¹²⁹ TRIANDAFYLLIDOU, A., MCAULIFFE, M., ed., 2021. *World Migration Report 2022* [online].

¹³⁰ Number of foreign students South Korea 2010–2021. Statista [online].

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Data z roku 2000 byla získána na základě výzkumu *Kwön Ki-söka* (2013, s. 41).

¹³³ UNESCO. Global Flow of Tertiary-Level Students. *UNESCO UIS: Institute for Statistics* [online].

¹³⁴ STEWART, W. Seoul Destination: A Mixed-methods Study of a Korean University.

studenti vybírají studium na korejské univerzitě. Ve své práci Stewart využívá teorii známou jako *push – pull* (v češtině také teorie tlaků a tahů). Tento významný teoretický koncept byl v minulosti využíván ke studiu migrace, a jeho principy lze aplikovat i na motivaci studentské mobility. Podstatou teorie jsou dva rozdílné faktory, které studenty při rozhodování ovlivňují:

- a) *tlaky* – faktory, které studenty nutí opustit svou rodnou zemi (nestabilní ekonomická situace, nekvalitní vzdělávání);
- b) *tahy* – které je naopak táhnou do zahraničí (vidina stipendijních příspěvků, výzkumné možnosti apod.).¹³⁵

Teorie tlaků a tahů ovšem nezohledňuje osobní cíle a charakteristiky jednotlivých studentů, které hrají v jejich rozhodování důležitou roli. Je pravděpodobné, že motivace studentů doktorského studia a výměnných studentů se bude lišit stejně jako motivace studentů vyspělých a rozvojových zemí. V úvodu této kapitoly bylo zmíněno, že pozorovaný zájem o studium v Asii, potažmo v Jižní Koreji, roste až v poslední době. Z tohoto důvodu existuje pouze omezené množství prací, které by se snažilo objasnit, jaké konkrétní *tahy a tlaky* ovlivňují mezinárodní studenty v Koreji. Ve své práci Stewart shrnul několik akademicky podložených faktorů, mezi kterými najdeme např.

- a) jednodušší podmínky přijetí pro čínské studenty (Lee, 2016);
- b) sociální a kulturní podobnost pro studenty z Asie (Ahmad & Buchanan, 2016);
- c) dostupné školné (Byun & Kim, 2011);
- d) lepší geografická dostupnost pro studenty z asijského regionu (Ahmad & Buchanan, 2016) (Stewart, 2020, s. 59).

Například Lee et al. (2016) ve svém článku zdůrazňují, že např. asijsí studenti jsou ve svém rozhodování poháněni tzv. utilitárními důvody – hlavně ekonomickými či finančními. Při svém výběru studijní destinace zvažují své budoucí možnosti uplatnění, jednodušší vízové procesy nebo, jak zmiňuje Ahmad & Buchanan (2016), relativní blízkost zemí. Studenti z Evropy či Ameriky, kteří do země vyjíždějí zpravidla na kratší pobyty, pak naopak upřednostňují spíše kulturní aspekty země, jejich vlastní preference a oblíbenost země.¹³⁶

¹³⁵ ČERNÁNSKÁ, B. Teorie push-pull vlivů na migraci: 4) Teoretické pojmy. *Encyklopedie Migrace* [online]; STEWART, W. Seoul Destination: A Mixed-methods Study of a Korean University, s. 60–61.

¹³⁶ LEE et al, Neo-Racism and Neo-Nationalism Within East Asia: The Experiences of International Students in South Korea, s. 4.

Na základě své studie, jíž se zúčastnilo dohromady 564 výměnných studentů, Stewart formuloval další možné faktory, mezi kterými jako nejsilnější označil:

- a) zájem o korejskou kulturu a životní styl;
- b) vnímání země jako bezpečné destinace;
- c) touhu naučit se a zlepšovat se v korejském jazyce.

Jedním z dalších významných faktorů je podle Stewarta vliv korejské vlny *hallju*. Mezi konkrétní příklady uvádí zejména k-pop (korejská popová hudba), k-drama (korejské seriály), ale také například knihy, které se těší stále větší oblibě nejen v Asii, ale také v Evropě či Americe.¹³⁷

¹³⁷ STEWART, W. Seoul Destination: A Mixed-methods Study of a Korean University, s. 69–72.

6 Literární rešerše

Existující práce, které se zabývají diskriminací cizinců v Jižní Koreji, se nejčastěji věnují pracujícím migrantům nebo zahraničním manželkám a nerovnému zacházení s nimi. Pozornost těmto skupinám přikládají také média a sdělovací prostředky. Jen v ojedinělých případech se práce soustředí na univerzitní studenty. Takové práce jsou si většinou podobné, co se jejich obsahu týče. Jejich snahou je popsat možná úskalí, se kterými se studenti během svého studia mohou potýkat, a současně přiblížit jejich názory na problematiku diskriminace, rasismu a xenofobie. Ve svých postupech využívají teorie neonacionalismu, neorasismu a jiných teoretických rámců. Jejich závěry slouží často jako návrhy změn a podněty pro implementaci nových pravidel a přístupů vůči mezinárodním studentům pro korejské školské instituce. Některé studie pak zkušenosti studentů srovnávají na základě různých proměnných, kterými mohou být barvy pleti, vyznání či národnost. Takto koncipované práce bohužel ve většině případů, včetně těch přiblížených níže, neprezentují názory a zkušenosti výměnných studentů. Znamená to snad, že s sebou krátký pobyt v zemi nepřináší stejná úskalí?

V následující kapitole jsem se rozhodla krátce shrnout tři akademické výzkumné články, kterými jsem se inspirovala při tvorbě vlastního výzkumného šetření. Jedná se o: *The Challenging Experiences of International Students in South Korea: The Neo-Racism Perspective* (Santos, 2020), *Racism, Equity, and Quality of Education for International Students in South Korean Higher Education Institutes* (Kim, 2016) a *Neo-Racism and Neo-Nationalism Within East Asia: The Experiences of International Students in South Korea* (Lee et al., 2016). Všechny tři se zabývají diskriminací zahraničních studentů na jihokorejských univerzitách a snaží se popsat jejich emoce. Každý z nich byl cílen na rozdílnou skupinu respondentů a byl vypracován na základě jiných metod. Zatímco Kim et al. provedli výzkum s malým počtem studentů, Santos a Lee se zaměřili na větší počet respondentů. Menší počet účastníků umožnil získat detailnější informace o jednotlivcích, větším množstvím respondentů naopak autoři docílili objektivnějších výsledků. Někteří autoři využívali kvalitativní metody výzkumu, jiní kvantitativní.

V roce 2020 byl v periodiku *Universal Journal of Educational Research* publikován článek, jehož hlavním cílem bylo popsat a pochopit problémy a možné výzvy, se kterými se musí vypořádat mezinárodní studenti studující v Jižní Koreji. Luis Dos Santos, autor tohoto článku, vychází z již existujících studií a ve své práci se snaží zodpovědět hlavní výzkumnou otázku, která je podložena teorií neorasismu: „*Jak by zahraniční studenti, kteří jsou v současné*

době zapsáni na některé z jihokorejských univerzit a postgraduálních škol, popsali své problémy a obtíže jako cizinci?“. Ve své studii využívá kvalitativní metodu dotazování, v rámci které aplikuje tzv. fenomenální přístup. Ten se soustředí na jedince samotné, jejich prožitky a zkušenosti s danou problematikou. Do studie bylo přizváno 100 studentů, kteří jsou v současnosti studenty korejských univerzit a postgraduálních škol. Účastníci byli vybíráni na základě metody sněhové koule.

Získaná data naznačují, že mezinárodní studenti v Koreji skutečně čelí diskriminaci ze strany Jihokorejců, a to nejčastěji na základě své národnosti, místa původu, vyznání, osobních charakteristik a pohlaví. S diskriminací se setkávají jak v prostředí univerzity, tak mimo něj. Ačkoliv se někteří z nich dožadovali pomoci ze strany státních institucí, komunitních center, či vedení univerzit, mnozí úředníci jim odmítli pomoci. Výsledkem této neochoty a nečinnosti je nespokojenost studentů, z nichž se mnozí rozhodli zemi po ukončení svého studia opustit. Autor textu uvádí, že jedním z možných nedostatků výzkumu je počet účastníků. Dle mého názoru se jedná o objektivní vzorek, neboť práce není limitována konkrétním regionem, univerzitou či specifickou skupinou. Velkým kladem této práce je podle mne jeho aktuálnost – autor zdůrazňuje vliv současné pandemie koronaviru, která může být jedním z důvodů větší nevraživosti vůči cizincům.

J. H. Kim publikovala článek, jehož cílem bylo poukázat na nerovnosti mezi vysokoškolskými studenty studujícími na korejských univerzitách. V rámci své práce se autorka snažila zodpovědět dvě výzkumné otázky a to konkrétně: (1) „*Jak zahraniční studenti hodnotí své studijní zkušenosti na korejských univerzitách?*“ a (2) „*S jakými problémy a skrytým rasismem se zahraniční studenti na korejských univerzitách setkávají?*“. Její výzkum probíhal formou kvalitativní případové studie, ve které se zaměřila na zkušenosti šesti vybraných studentů. Oproti předchozímu autorovi zkoumala autorka menší vzorek. Malé množství účastníků umožnilo provést kvalitativní výzkum a na základě hloubkových rozhovorů získat detailnější data. Všichni studenti byli v průběhu výzkumu zapsáni na univerzitách v *Söulu*.

Výzkumu J. H. Kim se zúčastnili pouze studenti, kteří v Koreji studují déle než dva roky, a jejich úkolem bylo zodpovědět otázky týkající se studovaných předmětů, diskriminace na univerzitní půdě i mimo ni, a jak studium obecně naplnilo jejich očekávání. Pro naše potřeby je důležité pouze to, jak tito studenti popsali diskriminaci cizinců. Stejně jako předchozí výzkum ani tato práce nezohledňuje zkušenosti studentů, kteří v zemi stráví kratší dobu. Autorka navíc zúžila geografickou oblast výzkumu, což se mohlo projevit ve výsledcích studie – obyvatelé různých částí Koreje mohou hypoteticky reagovat na cizince jinak. Naopak Santos oslovil

účastníky z celé Koreje, jím prezentované závěry tak lépe zachytí situaci v celé zemi, nikoliv jen v určité části. Na názory studentů bylo v této studii nahlíženo pomocí aplikace teorie institucionálního rasismu, který můžeme definovat jako záměrnou diskriminaci osob prostřednictvím zákonů. Studenti se zúčastnili polostrukturovaných rozhovorů a jejich výpovědi byly zúženy do tří skupin možných projevů institucionálního rasismu – nedostatek inkluzivní politiky pro mezinárodní studenty, rasismus zakořeněný v praktikách univerzity a v prostředí kampusu a odcizení ve výuce. Tato případová studie sloužila jako podklad pro implementaci změn na jihokorejských univerzitách.

Lee et al. se v článku *Neo-Racism and Neo-Nationalism Within East Asia: The Experiences of International Students in South Korea* rozhodli podrobněji zaměřit na nejpočetnější skupinu mezinárodních studentů v Jižní Koreji – čínské studenty. Omezená národnost respondentů může být nejen výhodou práce, ale také jejím limitem, neboť nepodává výsledky, které by se daly aplikovat na zahraniční studenty všeobecně. Autoři výzkumu se sice zaměřili výhradně na čínské studenty (s nimi probíhaly hloubkové rozhovory), jejich zkušenosti však porovnávali se zkušenostmi mimo-asijských studentů (v rámci kvantitativního šetření). Výsledky studie založené na teorii neonacionalismu naznačují, že jsou Číňané ve srovnání s jedinci z Evropy, Ameriky či jiných regionů obětmi podstatně horšího zacházení.

Autoři dále zkoumali možný důvod rasismu, který je v korejské společnosti stále hluboce zakořeněný, ve snaze porozumět postoji, který je vůči zahraničním studentům a cizincům obecně zastáván. Kvalitativní a kvantitativní data byla získávána od studentů studujících na univerzitě v *Söulu* a účastníci byli vybíráni pomocí metody sněhové koule. Autoři tedy opět zúžili oblast šetření pouze na hlavní město *Söul*. V kvantitativním výzkumu porovnávali odpovědi účastníků na základě jejich národnosti, v rámci kvalitativního šetření pak autoři prezentovali na základě opakujících se motivů ve výpovědích čínských studentů několik kategorií nerovného zacházení s nimi. Jedná se o nedostatečné přijetí, rozdílné chování ve srovnání s cizinci jiných národností a špatné zacházení.

Můj vlastní výzkum se inspiroval předešlými pracemi a má za úkol nastínit, jak možné projevy diskriminace hodnotí studenti, kteří v zemi studovali jeden či dva semestry. Všechny výše uvedené práce se zabývají studenty, kteří jsou v zemi již dlouhodobě, nebo minimálně déle než jeden rok. Absence výměnných studentů v předchozích výzkumech by mohla být vnímána tak, že se snad studenti v krátkodobém měřítku s diskriminací nesetkávají. Můj výzkum má tedy popsat, jak vnímají diskriminaci cizinců ti studenti, kteří jsou v zemi kratší dobu.

7 Kvalitativní výzkumné šetření

7.1 Úvod

První semestr svého magisterského studia jsem strávila studiem na univerzitě Incheon National University v jihokorejském *Inčchõnu*. Ještě před odjezdem do Koreje jsem měla díky starším spolužákům představu, s jakými situacemi se mohu během pobytu setkat. Na základě jejich vyprávění jsem diskriminaci cizinců a xenofobii očekávala. „*Korejci jsou jeden národ a ty mezi ně nepatříš*“, tvrdila spolužačka poté, co jsem s radostí oznámila, že i mé kroky vedou do Koreje. Vlastní zkušenosti studijního pobytu v Koreji mě inspirovaly k uskutečnění tohoto výzkumného projektu. Celý výzkum byl provázen jednou výzkumnou otázkou: „*Jak vnímají zahraniční studenti vysokých škol xenofobii a diskriminaci cizinců v současné Jižní Koreji?*“. Na základě vlastních zkušeností jsem formulovala 4 faktory, u kterých jsem předpokládala, že významně ovlivní zkušenosti studentů, a tedy jejich jednotlivé názory na problematiku. Konkrétně se jednalo o:

- (1) dobu pobytu;
- (2) znalost korejštiny;
- (3) místo studia/pobytu;
- (4) osobní charakteristiky (barva pleti, pohlaví).

Usuzovala jsem, že jedním z významných faktorů (ad 1), který ovlivní názory studentů na diskriminaci cizinců a jejich vlastní zkušenosti, bude čas – konkrétně doba pobytu v zemi. Studenti, kteří vyjeli na studium před pandemií koronaviru, budou mít menší zkušenost s diskriminací než ti, kteří zemi navštívili v období nejpřísnějších koronavirových opatření. Pandemie dle mého názoru prohloubila strach z cizího, a to nejen v Jižní Koreji. Větší znalost jazyka (ad 2) bude pro studenty výhodou, a jejich schopnost komunikovat v korejštině pozitivně ovlivní jejich zkušenosti. Dále jsem očekávala změnu chování Jihokorejců vůči cizincům podle místa pobytu/studia účastníků (ad 3). Větší zkušenost s diskriminací cizinců budou mít studenti z rurálních oblastí a menších měst, kde na cizince nejsou zvyklí. Naopak s menší diskriminací se studenti setkají v metropolitní oblasti hlavního města. Posledním formulovaným faktorem byla osobní charakteristika (ad 4). Usuzovala jsem, že POC studenti a ženy budou mít s diskriminací větší zkušenosti než ostatní.

7.2 Metodika výzkumu

Hlavní metodou, která byla ve výzkumu použita, byla kvalitativní metoda sběru dat, konkrétně polostrukturovaný rozhovor. Kvalitativní metody sběru dat se soustředí na konkrétní případy, jednotlivé jevy a jedince, o kterých se snaží vypovídat co nejpodrobněji. Přináší obsáhlé a detailní informace o menším počtu jedinců a zkoumají sociální realitu, ve které se nachází, z jejich vlastního pohledu.¹³⁸ Výběr výzkumné metody se odvíjel od cíle této práce. Tím nebylo popsat obecné vzorce chování a formulovat závěry, které bychom mohli vztáhnout na všechny cizince, kteří zemi navštívili, a na celou jihokorejskou společnost. Tento výzkum měl za cíl popsat zkušenosti jednotlivých mezinárodních studentů, blíže nahlédnout do jejich zkušeností s rasismem a diskriminací a popsat, jaká možná úskalí je ve vztahu s jihokorejskou společností v zemi potkaly.

Kvalitativní metoda sběru dat mi umožnila získat hlubší a detailnější informace o zkušenostech jednotlivých účastníků a jejich názorech na danou problematiku. V rámci rozhovorů¹³⁹ se mnou účastníci sdíleli své individuální příběhy z jejich života v Koreji. Mou snahou bylo jejich zkušenostem porozumět a srovnat je se zkušenostmi ostatních.

7.3 Účastníci

Respondenti byli vybíráni pomocí metody sněhové koule. Ta spočívala v oslovení potenciálních účastníků prostřednictvím osob, se kterými jsem již výzkum absolvovala. Do výzkumu bylo přizváno celkem deset účastníků – tři muži a sedm žen. Jednalo se o vysokoškolské studenty bakalářských a magisterských oborů, kteří v rámci svého studia strávili minimálně jeden semestr (tj. 3–6 měsíců) a maximálně jeden rok studiem v Jižní Koreji. Polovina účastníků byli studenti Univerzity Palackého v Olomouci, kteří zde studují korejský jazyk a pocházejí z České či Slovenské republiky. Druhou polovinu tvořili studenti z Evropy (Francie, Španělsko), Afriky (Etiopie) a Ameriky (USA), jejichž hlavním oborem studia není nutně korejský jazyk. Jeho studiem se zabývají ve volném čase, v mimo-oborových předmětech nebo jej v době studia v Jižní Koreji vůbec neznali. Podmínkou pro účast ve výzkumném šetření tedy nebyla znalost korejského jazyka, ale pouze absolvování studijního výjezdu v Jižní Koreji. Účastníci byli v průběhu sběru dat ve věku 21–28 let. Čtyři z nich sami sebe označili jako

¹³⁸ SEDLÁKOVÁ, R. Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky, s. 47–53.

¹³⁹ Struktura rozhovoru a jednotlivé otázky jsou k nahlédnutí v příloze této práce.

tzv. „*Person of Colour*“. V průběhu sběru dat byli všichni účastníci v zemi svého původu, zapsáni do studia na své domovské univerzitě.

Tabulka 5: Identifikace účastníků výzkumu¹⁴⁰

	Národnost	Pohlaví	POC	Délka studia/ pobytu	Termín studia/ pobytu	Znalost korejštiny; level	Univerzita; město průběhu studia
Ú1	CZE	m	ne	5	2021	ano; 3	Kyungsung University; <i>Pusan</i>
Ú2	CZE	ž	ne	12	2020	ano; 4	Sogang University, <i>Sŏul</i>
Ú3	CZE	ž	ne	12	2019–20	ano;	Daegu University; <i>Dägu</i>
Ú4	SVK	ž	ne	6	2021	ano; 5	Soonchunhyang University; <i>Asan</i>
Ú5	SVK	m	ne	11	2017	ano; 1–5	Daegu University; <i>Dägu</i>
				6	2018–19	ano; 5	Namseoul University; <i>Čchŏnan</i>
Ú6	USA	ž	ano	12	2020–21	ano; 1	Hankuk University of Foreign studies; <i>Sŏul</i>
Ú7	FRA	ž	ano	6	2020	ano; 4	
Ú8	FRA	ž	ano	6	2020	ano; 1–3	
Ú9	ETH	m	ano	18	2020–21	ne	Soonchunhyang University; <i>Asan</i>
Ú10	ESP	ž	ne	12	2020–21	ano; 3	Incheon National University; <i>Inčhŏn</i>

Tabulka č. 5 nabízí identifikaci jednotlivých účastníků. Aby byla zachována jejich anonymita, rozhodla jsem se pro jejich označení využít označení „účastník 1 – účastník 10“ (resp. Ú1–Ú10).

¹⁴⁰ V tabulce byly použity mezinárodní kódy států (<https://www.mvcr.cz/clanek/kody-statu.aspx>); muž = m; žena = ž; délka studia je uváděna v měsících; level korejštiny byl uváděn na základě vlastní vytvořené osy; pomlčkou jsou rozlišeny úrovně na začátku a na konci výjezdu (0: korejsky neumím; 1: začátečník – byla jsem schopný/á pozdravit, poděkovat, číst; 3: středně pokročilý – byl/a jsem schopná/ý domluvit to, co jsem potřeboval/a, ale do dlouhých konverzací jsem se nepouštěl/a; 5: pokročilý – neměl/a jsem problém vyřešit vše v korejštině).

7.4 Materiály a sběr dat

V rámci výzkumu byl uplatněn polostrukturovaný rozhovor (viz přílohy této práce), který se skládal z šestnácti pevně stanovených otázek. Využití polostrukturovaného rozhovoru mi umožnilo zeptat se na předem vybrané otázky, a navíc se v průběhu rozhovoru doptat na dodatečné otázky a získat detailnější data, pokud bylo potřeba.¹⁴¹ Otázky byly jak uzavřené (identifikační), tak otevřené. Konkrétně otevřené otázky cílily na zkušenosti jednotlivých účastníků. Součástí připravené předlohy rozhovoru byly také teoretické pasáže, které byly respondentům vždy předčítány. Jejich záměrem bylo zajistit, aby všichni účastníci rozuměli teoretickým termínům, které jsou v dotazníku užity – např. diskriminace, rasismus atd.

Polostrukturovaný rozhovor můžeme rozdělit na tři pomyslné části. První část je složená z otázek, jejichž cílem bylo jednotlivé účastníky identifikovat a roztrždit na základě jednoduchých charakteristik, kterými byly například věk, pohlaví, barva pleti, ale také znalost korejského jazyka, délka studia v Koreji či zahraniční univerzita. V druhé části se nachází otázky zaměřené na zkušenosti s diskriminací, rasismem a xenofobií v Jižní Koreji. Tato část dává účastníkům možnost sdílet své vlastní zkušenosti s problematikou stejně jako názor na ni. Poslední část rozhovoru je tvořena pouze jednou otázkou, která nabízí hned několik podkategorií (situací), ve kterých se mohli účastníci sami ocitnout nebo jí byli svědkem. Tato část byla do rozhovoru vložena s účelem pomoci účastníkům vzpomenout si na možné situace, ve kterých se mohli během studia ocitnout, a to primárně z důvodu, že u některých účastníků uběhlo od jejich studijního pobytu již několik let a bylo potřeba jejich zkušenosti „oživit“. Poslední otázka měla právě těmto účastníkům pomoci vybavit si skutečnosti, které je v průběhu rozhovoru nenapadly.

Rozhovory probíhaly v průběhu 3 měsíců, a to prostřednictvím:

- a) osobních setkání – v případě českých a slovenských studentů; nebo
- b) online ZOOM videohovorů – v případě studentů ze zahraničí.

Všechny rozhovory byly za souhlasu účastníků nahrávány a jejich záznam byl následně transkribován pomocí online softwaru. Všichni účastníci s nahráváním souhlasili a jejich výpovědi byly v rámci práce zpracovávány anonymně.

¹⁴¹ BOGDAN, R. Qualitative Research for Education: An Introduction to Theories and Methods, s. 49–55.

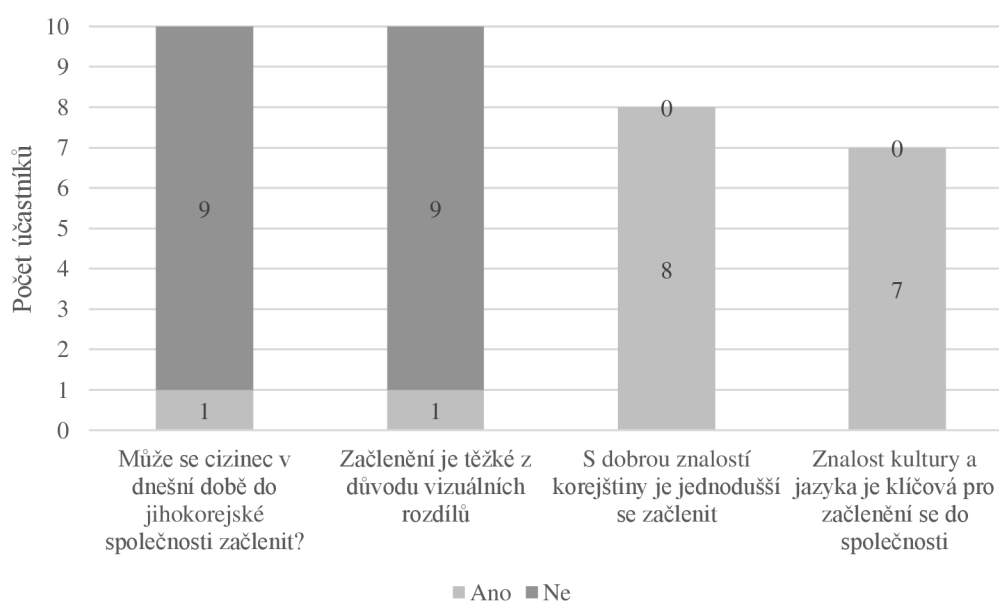
7.5 Analýza dat

Jednotlivé rozhovory byly přepsány a následně individuálně analyzovány. Ve výpovědích účastníků jsem se snažila potvrdit hypotézu čtyř faktorů (viz výše), které ovlivní individuální zkušenosti účastníků. Druhým cílem v rámci analýzy dat bylo formulování nejčastěji se objevujících případů diskriminace, se kterými měli účastníci přímou anebo nepřímou zkušenost. V otázkách byly specifikovány čtyři kategorie míst, kde se účastníci mohli s diskriminací setkat. Místa byla vybrána tak, aby víceméně zvládla obsáhnout všechny sféry života běžného studenta – univerzitní prostory, úřední místa, veřejný prostor, dopravní prostředky, obchody a gastronomická zařízení. Současně jsem se snažila formulovat společné znaky studentů se stejnými či podobnými zkušenostmi – tj. zjistit, jestli je možné, že stejné charakteristiky vedou ke stejným zkušenostem.

7.6 Výsledky

7.6.1 Zařazení cizinců do společnosti

Graf 1: Cizinci a jejich zařazení do jihokorejské společnosti

V úvodu dotazníku jsem se snažila zjistit, jak samotní účastníci vnímají příliv cizinců do Koreje, a zda je podle jejich názoru možné se do jihokorejské společnosti jako cizinec začlenit. Účastníci na tuto otázku často reagovali dodatečnou otázkou: „*Začlenit v jakém slova smyslu?*“. Většina z nich vnímá začlenění jako „nevyčnívání“ ve společnosti, a k otázce tak přistupovala z vizuálního hlediska. Devět z deseti zúčastněných ve svých odpovědích uvedlo, že se začlenit

do korejské společnosti není možné kvůli našim rysům. Upozorňují na vizuální rozdíly mezi cizinci a Korejci, které jsou zjevné na první pohled. Ačkoliv je člověk schopný pochopit cizí kulturu, zvyky anebo perfektně ovládat jazyk, vždycky bude navenek vypadat jinak, a tím pádem bude ve společnosti vyčnívat.

„V Koreji jsem potkala spoustu cizinců a za jisté můžu říct, že se naše zkušenosti lišily podle toho, odkud jsme přišli, a jak vypadáme. Z mé zkušenosti byli Korejci přátelštější vůči hubeným klukům a holkám bílé pleti, než člověku jiné barvi pleti.“

Výše citovaná účastnice nebyla jediná, která cítila, že jsou někteří cizinci v zemi přijímání lépe než jiní. Mezi odpověďmi se často objevovaly názory, že je pravděpodobnější, že do společnosti lépe zapadne běloch než černocho a zároveň, že do ní lépe zapadne černovlasá tmavooká běloška/běloch než blondatá a modrooká běloška/běloch. Tento názor argumentovali účastníci podobností mezi Korejci a tmavovlasými tmavookými cizinci.

Rozšířeným názorem bylo také, že k zařazení do společnosti může cizincům pomoci znalost korejštiny a jihokorejských kulturních tradic a zvyků. Kulturní rovina je tedy druhou možnou interpretací začlenění do společnosti, která se ve výpovědích studentů objevovala. Studenti se často shodují, že klíčem k úspěchu je nejen tolerance korejské kultury a místních zvyků, ale také znalost korejského jazyka nebo minimálně snaha korejsky komunikovat, což je v souladu s výsledky průzkumu KGSS z roku 2013 (podrobněji s. 37 této práce). *„Čím víc umíš korejsky, tím jednodušeji můžeš zapadnout“*, uvádí jeden z dotázaných. Další účastnice tvrdí, že: *„pokud s Korejci mluvíš korejsky, tak je všechno v pořádku.“* Dodává, že si nedokáže představit, jak by v zemi bez znalosti jazyka efektivně fungovala. *„Když tu chcete být, musíte fungovat podle našich pravidel a zvyků“*, uvádí další z účastníků. Sám dále dodává, že právě nerespektování těchto pravidel a zvyků, které jsou v Jižní Koreji hluboce zakořeněné, mohou vést k negativnímu vnímání cizinců jako někoho, kdo se bude chovat, jak se mu zachce a nebude respektovat to, co je základem společnosti. Studentka francouzské univerzity, jejíž velkým zájmem je politologie, sociální spravedlnost nebo rovnoprávnost, uvádí, že ani samotná jihokorejská vláda neulehčuje cizincům se do společnosti plnohodnotně zařadit.

„Jihokorejské úřady poskytují cizincům jen velmi malou ochranu. Cizinci jim nemohou důvěřovat, protože víme, že budeme vždycky ti špatní nebo budeme umlčeni, pokud se střetneme v boji s Korejcem. V zemi neexistuje ani žádný antidiskriminační zákon. Je těžké se zařadit do společnosti se systémem, který se vás nezastane, ať se děje, co se děje.“

Jedna z účastnic, která do Koreje vycestovala již několikrát po sobě, uvedla, že ačkoliv je sama přesvědčená, že Jižní Korea ještě plně nepřešla do fáze multikulturní země, která by cizince přijala, rozhodně vidí během několika let pokrok. Mezi změnami neuvádí pouze zlepšení komunikace v angličtině napříč obyvatelstvem, ale také nárůst počtu cizinců. S každým rokem bylo cizinců podle účastnice v zemi více a pro ni, případně její kamarády, byl život v zemi mnohem jednodušší.

7.6.2 Asijská xenofobie vůči Západu

Jak ve svém článku¹⁴² z roku 1958 uvádí Chitra Fernando, xenofobie Východu vůči Západu existuje, je podmíněná jejich společným historickým vývojem, a může nabývat několika podob. Ve svém článku pak Fernando rozlišuje xenofobii následovně:

- a) politickou, která pramení z politických pravidel a omezení, která v historii zvýhodňovala Západ, který si Východ podmanil.;
- b) kulturní, která je ve své podstatě mnohem silnější než politická. Po staletí bylo asijským národům vštěpováno, že jsou Evropanům podřízení, jejich kultura není vyspělá, jejich zvyky jsou barbarské. Asijské národy byly během kolonizace nuceny vzdávat se vlastního jazyka ve prospěch Západu.;
- c) a náboženskou.

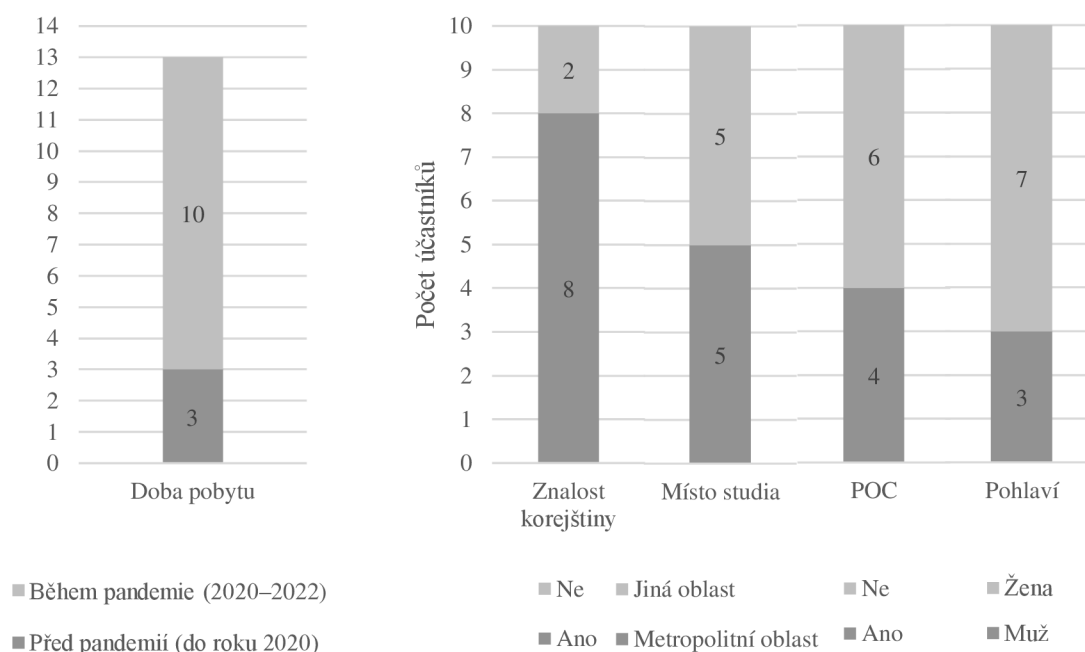
Podle většiny studentů Korejci nemají z cizinců strach a na poloostrově nepocítili žádnou z uvedených druhů xenofobie. Důvodem korejského chování může být podle účastníků: pomalé otevírání hranic v posledních letech, projevy tradicionalistických médií anebo konzervativních politiků či neznalost a ignorace venkovního světa.

„Myslím, že strach je neodmyslitelnou součástí rasismu a xenofobie. Lidé nenávidí to, co neznají a čemu nerozumí, protože neznámé je podle mého názoru pro člověka největším strachem. [...] Spousta Korejců by se s cizincem bavila, jen kdyby musela, a málokdo z nich by byl ochotný komunikovat s někým, kdo by neuměl korejsky.“

¹⁴² FERNANDO, CH. Asian Xenophobia Against the West, s. 85–88.

7.6.3 Doba pobytu, znalost korejštiny, místo studia/pobytu a osobní charakteristiky

Graf 2: Proměnné znaky jednotlivců

Ačkoliv účastníci sami několikrát uvedli, že znalost korejštiny, místo pobytu nebo doba mohou ovlivnit chování Jihokorejců vůči cizincům, ve výsledcích se významně projevil pouze faktor osobních charakteristik.

Všichni vybraní účastníci, navštívili zemi během koronavirové pandemie. Dva z nich byli v zemi i před svým studijním výjezdem, jeden byl na výjezdu dvakrát. V odpovědích účastníků z doby před pandemií a těmi za doby pandemie nedošlo k žádným významným rozdílům a nebylo tedy možné určit, zda hrál čas v rozdílných zkušenostech roli či ne. Osm účastníků bylo schopno se v zemi dorozumět korejsky a korejštinu využívali v komunikaci primárně. Díky znalostem mají pouze dobré zkušenosti. V odpovědích se opakovaně objevovalo téma chvály, kterou studenti od korejských obyvatel díky dobré korejštině obdrželi. Znevýhodňující chování v důsledku neznalosti jazyka nepocítili ani ti účastníci, kteří korejsky neuměli. Podle jejich výpovědí nebyla znalost klíčová, pokud měli po ruce elektronické překladače.

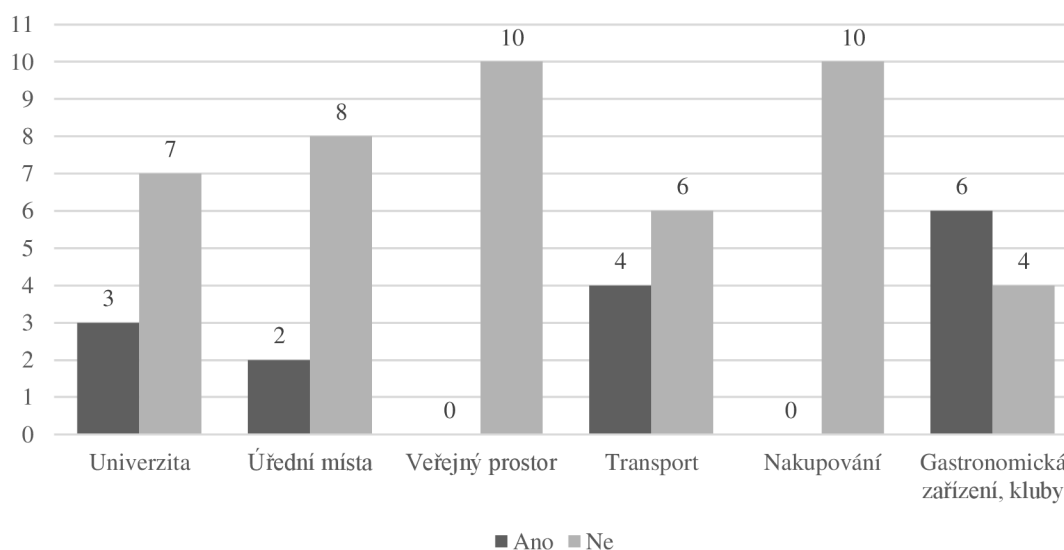
Místo pobytu se ve zkušenostech jednotlivých účastníků výrazně neprojevalo. Pouze jedna z účastnic zažila nepříjemný přístup k cizincům v rurálních oblastech. Sedm účastníků uvedlo, že změnu chování Korejců vůči cizincům zaznamenalo během svého cestování po zemi, čtyři z nich pak sdílejí názor, že se s nejhorsím přístupem setkali v *Söulu*. Jejich odpovědi

ovšem nekorespondovaly s mým očekáváním (viz výše). Naopak, účastníci uvedli, že se s pozitivnějším přístupem a chováním setkali mimo Sŏul, v menších městech a na ostrově Čedžu. Nejvíce nepříjemní na cizince byli podle účastníků právě v hlavním městě. Vliv na změnu chování má podle nich turismus. Jak někteří účastníci uvedli, jejich cesty směřovaly právě na turisty vyhledávaná místa – města Čŏndžu, Pusan, Kjŏngdžu nebo zmiňovaný ostrov Čedžu. Tam jsou podle nich Korejci na cizince nejen zvyklí, ale zároveň jsou na nich částečně finančně závislí, od čehož se odráželo jejich pozitivnější chování. Naopak v Sŏulu, ve kterém je cizinců nejvíce v celé zemi, se častěji setkali s nepříjemnými pohledy, neochotou pomoci, s focením, a také stereotypem ruských prostitutek (podrobněji níže).

Dalším předpokladem bylo znevýhodnění na základě osobních charakteristik (vzhledu a pohlaví). Do odpovědí se několikrát promítlo téma POC lidí – účastníci spekulovali, že se lidé černé barvy pleti setkávají s nerovným zacházením častěji než běloši. Tři studenti, kteří se identifikují jako POC, však neměli viditelně horší zkušenost než studenti bílé barvy pleti. Dva z nich vypověděli, že se setkali s diskriminací, žádný z nich se nesetkal s rasismem. Jeden účastník z této kategorie ve svých výpovědích dokonce uvádí, že byl už od raného věku učen k respektu a slovo diskriminace je pro něj a jeho kulturu cizí. Na základě jeho odpovědí jsem si uvědomila, že každý jedinec vnímá diskriminaci, rasismus a xenofobii subjektivně, což může být v takovém průzkumu problém. Rozdílné vnímání ztěžuje porovnávání. Zajímavé výsledky ovšem přinesl faktor pohlaví. Ze všech účastníků to byly pouze ženy, které uvedly, že se s diskriminací setkaly. Otázkou je, zda by tato tendence mohla vycházet z genderové nerovnosti v jihokorejské společnosti.

7.6.4 Kde všude se cizinci v Koreji setkávají s diskriminací?

Graf 3: Kde všude se cizinci v Koreji setkávají s diskriminací

a) Gastronomická zařízení, kluby, transport a univerzita

Na základě dostupných dat se studenti nejčastěji setkali s diskriminací v gastronomických zařízeních, na druhém místě se umístily dopravní prostředky a dále v pořadí prostředí univerzity.

Velké procento nepříjemných zkušeností, které mají studenti spojené s restauracemi, bary, kavárnami apod., spojují s koronavirovou pandemií. Z osmi příběhů se šest vztahuje právě k pandemii a z ní plynoucím opatřením. Studenti zmiňují neochotu obsloužit je jakožto cizince, nepříjemný přístup obsluhy vůči nim samotným, nepříjemnosti plynoucí z povinných QR kódů a v neposlední řadě nevpouštění do podniku. Jednalo se nejen o bary, ale také restaurace, které cizince diskriminovaly vůči zbylé populaci a nedovolili jim vstup dovnitř. Někteří účastníci zmiňují, že se zákazy vstupu častokrát vztahovaly pouze na černošskou nebo arabskou menšinu. O této diskriminaci vypovídají i studenti, kteří s ní nemají přímou zkušenost. S některými účastníky jsme spekulovali nad možnými příčinami tohoto chování. Kromě strachu vyvolaného pandemií COVID-19 se mezi odpověďmi objevovaly také možné příčiny, proč je cizincům do podniku vstup zakázán. Jednalo se převážně o tyto předsudky:

- cizinci jsou hlučnější než Korejci;
- cizinci se častěji perou;
- cizinci pijí více alkoholu.

Jedna ze studentek popisovala své zkušenosti s diskriminací ze strany korejských barů obzvláště rozhořčeně.

„Není to (zákaz vstupu) proto, že jste opilí, děláte velký hluk nebo děláte problémy. Ne, je to o tom, že nejste Korejec, Vy nemůžete vstoupit. Někdy Vám řeknou, že je to kvůli jazyku, že musíte mluvit perfektně korejsky, abyste mohli vstoupit. [...] Ale no tak, proč byste potřebovali mluvit korejsky, abyste mohli jít do klubu?“

Nejčastější situací, která se vyskytla v odpovědích souvisejících s transportem v Koreji, byla neochota posadit se k cizinci a nepříjemné pohledy. Studenti ovšem často argumentují tím, že ačkoliv jim toto chování přišlo nepříjemné, dokáží pochopit, že si cestující odsedlí, pouze aby měli více místa. Jedna účastnice uvádí, že v mnohých případech nevěděla, jak si má konkrétní chování ze strany Korejců vykládat.

„To je to, že člověk vlastně neví, jak si třeba tady tohle (odsednutí v metru) brát [...] Mám si to brát osobně? Je to, protože jsem cizinec? [...] Nebo prostě chce fakt víc prostoru? Vlastně nikdy nevíš, jak si to chování vyložit.“

Na univerzitní půdě docházelo k diskriminaci především při řešení problémů. *„Toto je Korea, musíte si zvyknout“*, byl jeden z argumentů, který si v případě stížnosti univerzitnímu zaměstnanci musela vyslechnout jedna ze zúčastněných. Zatímco řešení problémů pro korejské studenty probíhalo rychle, ochota pomoci zahraničním studentům byla mnohem menší. Většina studentů však vnímá pomoc a chování hostitelské univerzity kladně.

b) Úřední místa

Jedna ze zúčastněných se se mnou podělila o velice silnou zkušenost s diskriminací, kterou zažila s korejskou policií. Během jejího studijního výjezdu se společně s kamarádkou rozhodla vyjet na výlet do oblíbeného pobřežního města *Sokčcho*. Jak sama uvedla, události, které celý výlet doprovázely, mají velký vliv na její současný názor na Jižní Koreu a korejskou společnost. Poté, co byla (pravděpodobně) nevědomky omámená omamnými látkami a následně dvěma Korejci okradena, chtěla loupež vlastního telefonu a celou událost nahlásit na policii. Policejní úředník ji ovšem oznámil, že se jejím případem nebude zabývat, protože není v Česku.

„A ten policista na to odpověděl [...], že jsme v Koreji, my nepotřebujeme svědky. A druhá věc, která mi byla řečena, byla, že jsme Češky a oni se tím večer zabývat nebudou.“

Diskriminaci ze strany policie prý pocítila i další dny, kdy podávala svědectví na stanici. Ve své výpovědi tvrdí, že ji nikdo nebyl ochotný pomoci, a měla pocit, že ji pozice cizinky v zemi výrazně znevýhodnila. Měla pocit, že jí nikdo jako cizinku a ženu nebral vážně.

„Oni (policisté) si sedli, vyřizovali jsme to v korejštině. On (policista) si jenom sedl, poslouchal nás a nic nedělal. A pak nám řekl „Hm, to je hezký, a co“, a poslal nás jinam. Takže jsme šly na druhou policejní stanici, kde byl ten proces úplně stejný. Vůbec nás neposlouchali a poslali nás na třetí policejní stanici, kde byl nějaký mladý týpek, který nás ani nepustil dovnitř. [...] Řekl, že ten mobil napíše na seznam ztracených věcí. [...] Na policejních stanicích nás poslali k šípku.“

Jedná se pouze o jednu studentku, která zažila diskriminaci na úředních místech, jiní účastníci vypověděli, že se s diskriminací v prostorách úředních míst nesetkali. V odpovědích často zmiňují znevýhodnění studentů v důsledku špatných jazykových kompetencí korejského personálu. Nemocnice či imigrační oddělení neměli anglicky mluvící zaměstnance, což studentům mnohdy ztížilo situaci, kdy potřebovali něco vyřídit.

c) Veřejný prostor a stereotyp ruské prostitutky

Pět ze sedmi zúčastněných žen tohoto výzkumu uvedlo, že se stalo cílem stereotypních otázek „Jsi z Ruska?“ ze strany korejských mužů. Jiné z nich uvedly, že se na ně Korejci snažili mluvit Rusky. Stalo se tak převážně poté, co se samy nebo s kamarády vypravily do čtvrti *Hongdä* v *Söulu*. Tato čtvrť, plná barů, restaurací a obchodů je známá svým nočním životem. S podobným chováním se ženy setkaly také v oblasti města *Tägu*. Toto chování a tendence mohou pravděpodobně vycházet z ne tak dávné minulosti, kdy do Koreje přijížděly převážně z Filipín či právě z Ruska ženy, které se v zemi živily jako sexuální společnice. Tato skutečnost může vést k zobecňování názorů na ženy z ciziny tak, jak to zažily i účastnice výzkumu.

Jedna z účastnic, která měla v průběhu svého pobytu v zemi korejského partnera, použila ve své odpovědi termín známý jako *bäkma* (백마), v překladu bílý kůň. Ten, jak sama uvádí, označuje v korejském smýšlení volno-myšlenkové ženy bílé barvy pleti. Termín se používá k označení cizinek, které jsou v očích Korejců vnímány jako jednoduchý sexuální cíl.

„To (označení) je tak nechutné a degradující! Mně toto řekl přítel, když jsem mu říkala, že na nás doráželo spoustu chlapů, když jsme byli v Hongdä. On mi řekl, že je to proto, že bělošky jsou tam známé jako bäkma. Každý Korejec se chce přece projet na bílém koni.“

Účastnice tmavší barvy pleti navíc uvedla, že toto označení zná jako černý kůň. Existenci tohoto předsudku potvrdili i respondenti mužského pohlaví, kteří se o podobných zkušenostech doslechli ze svého okolí.

7.7 Interpretace výsledků

Na základě předložených výsledků je patrné, že studenti existující diskriminací cizinců v Koreji nejen vnímají, ale zároveň se s ní často setkali. Většina z nich ji však nevnímá vyloženě negativně, přistupuje k ní nezaújatě a snaží se ji odůvodnit a na základě svých znalostí vysvětlit. Výhodou pro život cizinců v Koreji je podle studentů znalost jazyka a snaha porozumět kulturním zvykům a tradicím země.

Nejrozšířenějším impulzem pro diskriminaci cizinců je z pohledu studentů náš odlišný fyzický vzhled, který nás, nehledě na naše snahy, od Korejců automaticky odliší. Nejen vzhled, ale také pohlaví se projevilo jako významný faktor ovlivňující individuální zkušenost. S nepříjemnými situacemi se ze mnou dotazových setkaly pouze ženy. Můžeme pouze spekulovat, zda by se pohlaví cizinců projevilo jako důležitý faktor i ve větším vzorku dotázaných či nikoliv. Zamýšlet se můžeme taky nad tím, co může vést k vyšší diskriminaci cizinek než cizinců a zda to může mít souvislost s vysokou diskriminací žen v Koreji obecně. Ani čas ani místo pobytu či znalost korejštiny se ve výsledcích neprojevily jako klíčové faktory ovlivňující míru diskriminace, se kterou se studenti setkali. Faktor času nebylo, bohužel, možné zcela analyzovat, neboť většina účastníků přijela do Koreje právě v době pandemie, která byla stanovena jako srovnávací bod. Na rozdíl od mé hypotézy se jako více diskriminační ukázalo být hlavní město *Sŏul*. Zkušenosti s diskriminací v rurálních oblastech se ve výsledcích projevily pouze jednou – ve městě *Sokčcho*. Nejčastějším místem, kde se studenti s diskriminací setkali, byla stravovací zařízení – restaurace, kavárny, a dále bary či kluby. V souladu s dříve nastíněnou teorií (podrobněji s. 42 této práce), je většina těchto nepříjemných zkušeností spojena s pandemií COVID-19, která život cizinců v Koreji bezesporu ovlivnila.

Ačkoliv mají z Koreje někteří jedinci nepříjemné zážitky a zkušenosti, většinově byli studenti v zemi spokojeni a možnou diskriminací se nenechali ovlivnit. V 70 % všech odpovědí jejich zkušenosti neovlivnily názor na zemi negativně. Pouze tři účastníci uvedli, že měl jejich výměnný pobyt negativní efekt na jejich názor na Koreu a její společnost. Zatímco jedna studentka uvedla, že si není jistá, jestli by se do země chtěla v budoucnu vrátit, další dva účastníci uvedli, že by se do země vrátili, nechtěli by tam ovšem za současných podmínek jako cizinci žít a pracovat.

Studenti se shodují na tom, že si zemi častokrát idealizovali. Jejich představy se odvíjely od toho, co přijímali skrze mediální obsah v rámci korejské vlny. Až v průběhu pobytu v zemi si ovšem uvědomili, že je realita od této představy odlišná.

7.8 Limity práce

V průběhu práce na tomto výzkumu jsem dospěla k několika limitům, které by mohly být v budoucnu napraveny. Jedná se zejména o:

- (1) Počet respondentů výzkumu a generalizace vyvozených závěrů;
- (2) Struktura výzkumného vzorku;
- (3) Časová prodleva mezi výjezdem a realizací výzkumu;
- (4) Subjektivní vnímání pojmů diskriminace.

Mým původním cílem bylo oslovení většího počtu respondentů (ad 1). Zatímco ze strany českých a slovenských studentů Univerzity Palackého, by teoreticky nebylo obtížné oslovit více účastníků, na mezinárodní úrovni byl velký problém najít i tak malý počet studentů, kteří by byli ochotní se prostřednictvím ZOOMu potkat se zcela neznámým člověkem a zdarma. V důsledku online prostředí byla konverzace s nimi náročnější a méně osobní. V budoucnu bych stejný výzkum prováděla se vzorkem, který je více různorodý (ad 2). Jak již bylo uvedeno, některé faktory (např. čas), které mohly hypoteticky zkušenosti a názory studentů ovlivnit, bylo velice obtížné analyzovat právě z důvodu nedostatečně různorodého vzorku. Možným řešením by bylo oslovit více studentů a na základě formulovaných faktorů je rozdělit do menších skupinek. Vybrané faktory, které mohou zkušenosti s diskriminací ovlivnit, by poté byly analyzovány vždy v rámci konkrétní skupiny.

Část mých respondentů navíc uvedla, že si své zkušenosti nevybavuje, protože už od doby, co v Koreji studovali, uběhla spousta času (ad 3). Někteří se dokonce svěřili, že mají pocit, že si pamatují jen ty dobré vzpomínky, zatímco ty špatné v průběhu času samovolně potlačili či zapomněli. V budoucnu bych výzkum prováděla pouze se studenty, u kterých uplynul maximálně jeden rok od výjezdu, čímž bych zajistila, že budou mít vzpomínky ještě v „čerstvé paměti“. Tento krok by ovšem znemožnil různorodost vzorku na základě faktoru času. Posledním limitem je subjektivní vnímání pojmů diskriminace (ad 4). Všem studentům byly v průběhu rozhovorů vysvětleny nejdůležitější teoretické pojmy. Každý jednotlivec si ovšem může konkrétní chování vůči němu samotnému vykládat jinak. Zatímco Evropané bílé pleti jsou možná vůči určitému chování urážlivější, člověk tmavší pleti, který se (pravděpodobně) může setkávat s diskriminací či rasismem častěji, pak stejné chování může vnímat odlišně.

8 Závěr

V této práci byly představeny dva vzájemně se doplňující důvody, které mohou ovlivnit současné postoje a vnímání cizinců v Jižní Koreji – historické otevírání korejských hranic světu a korejský nacionalismus. Práce následně nabídla pohled na současnou situaci na poloostrově – názor na multikulturalismus, nárůst počtu cizinců a studentů v Koreji, jejich diskriminace a vliv pandemie COVID-19 na tuto problematiku. V poslední řadě byly v práci prezentovány výsledky výzkumného šetření, jehož cílem bylo vysvětlit, s jakou diskriminací se v Koreji setkávají mezinárodní studenti a jak tuto problematiku xenofobie a diskriminace sami vnímají.

Až do poslední čtvrtiny 19. století zůstávala Jižní Korea uzavřená vnějšimu světu a její první střety s cizinci, nebyly příliš úspěšné. Nakonec to nebyly západní mocnosti, kterým se podařilo korejské hranice otevřít, byl to její soused Japonsko. S tím Korea v roce 1876 podepsala nerovnoprávnou dohodu *Kanghwa*, čímž své hranice definitivně otevřela světu. Právě na přelomu století můžeme hledat původ současného jihokorejského nacionalismu. Pro potřeby této práce byl koncept a vývoj korejského nacionalismu podrobněji představen z důvodu jeho přesahu do současné jihokorejské společnosti. Nacionalismus totiž vedl k formulování „*národního práva, které, ať už vědomě či nevědomě, legitimizuje diskriminaci vůči cizincům*“ (Shin, 2006, s. 234). U jeho zrodu stály tři významné myšlenkové proudy – Obrana ortodoxie a zákaz heterodoxie, Osvícenství a Východní učení, které reagovaly primárně na pronikající vlivy západních zemí a jejich snahu zemi násilím otevřít. Ačkoliv byly myšlenky jednotlivých proudů odlišné, všechny dohromady položily základ nacionalismu ve 20. století.

Koncept jedinečné korejské krve a rasy je z velké části reakcí na japonský imperialismus, kterému byla Korea vystavena v první polovině 20. století. V průběhu tří dekad byla korejská rasa vnímána jako méněcenná a podřazená té japonské, což vedlo ke snaze vlastní rasu od té japonské odlišit a vyzdvihnout její jedinečnost. Korejský nacionalismus sílil i po rozdělení poloostrova v důsledku Korejské války. I přes rozdílné státní ideologie obou zemí se sjednocení národa, který sdílí jednu krev, stalo společnou misí severokorejských i jihokorejských politiků té doby. V průběhu druhé poloviny 20. století se v zemi vystřídalo několik autoritativních vůdců, kteří v lidech vyvolávali xenofobii, podporovali nenávisť k cizím národům a vyzdvihovali vlastní úspěchy země, které umocňovaly korejskou hrdost. Cílem nacionalistů

byla modernizace země a vyrovnání se ostatním. V 80. letech se navíc v důsledku povstání v *Kwangdžu* rozšířil napříč společností také antiamerický sentiment.

V důsledku zmíněných událostí přetrvávají v jihokorejské společnosti, i v dnešní době navzdory globalizaci, názory vyzdvihující jednotnou krev, společný původ a homogenní společnost. Nacionalismus měl a do dnešní doby má v korejské společnosti své místo, neboť byl často pomyslným prostředkem pro přežití národa. Pocit hrdosti je v Jihokorejcích budován již od útlého věku. V učebnicích se dodnes setkáme s výroky, které uvádí, že je v Koreji tradice rasově homogenní společnosti stále zachována. Na odstranění myšlenky homogenní společnosti z učebnic, je, jak uvádí deník *Korean Times*¹⁴³ podle vyjádření Ministerstva školství stále brzy. V této tendenci je pro možné sjednocení poloostrova nutné pokračovat i v budoucnu, aby obyvatelé Korejského poloostrova věděli, že jsou součástí jedné krve a mohlo eventuálně ke sjednocení poloostrova dojít. Důraz na jednodušší korejské společnosti a pocit hrdosti, který je s ní spojený, zřejmě posiluje národní cítění a myšlenku sjednocení, může ovšem zanechat jen málo pomyslného prostoru pro uznání a respekt ostatních kultur. V některých jedincích může navíc vyvolávat pocit nadřazenosti nad ostatními národnostmi a rasami.

Od 80. let 20. století v Koreji narůstá v důsledku ekonomického pokroku, demografické krize, ale také korejské vlny počet cizinců. V současnosti jich v Koreji žije více než 2 miliony a jejich zkušenosti s diskriminací a rasismem vrhají světlo na existující názory jednotné rasy a homogenní společnosti, které ve společnosti přetrvávají. Cizinci se na základě existujících výzkumů s diskriminací skutečně setkávají, s čímž korespondují také výsledky mého výzkumu. Nejčastějšími projevy jsou: slovní napadení, zásahy do soukromí, nepříjemné pohledy, nevýhody na pracovišti nebo dokonce sexuální obtěžování. K takovým skutečnostem dochází podle účastníků mého výzkumu nejčastěji v důsledku fyzických rozdílů mezi cizinci a Korejci. Ačkoliv se můžeme jejich jazyk a kulturu naučit, od prvního pohledu ve společnosti díky odlišným znakům vynikáme a jsme tak možná jednodušší terč. Diskriminace obecně je v Koreji vnímána jako závažný problém a na základě některých průzkumů se diskriminace cizinců dále zhoršila v důsledku pandemie COVID-19. To se odráží také v odpovědích mých účastníků. Ti se údajně nejčastěji setkali s diskriminací právě v důsledku pandemie.

Korejská společnost je díky narůstajícímu počtu cizinců, migrantů a mezinárodních manželství více než kdy jindy vystavená kulturní, národnostní a rasové rozmanitosti. Země se od druhé poloviny 20. století proměnila z války zničené rozvojové země ve vyspělou

¹⁴³ KANG, S. Is Korea Homogeneous Country?. *The Korea Times* [online].

ekonomickou velmoc, která svým úspěchem láká cizince z celého světa ke studiu, podnikání a založení rodiny. Vysoký nárůst cizinců a tato zvětšující se rozmanitost však nutně neznamená toleranci cizích kultur, národností a ras. Jak ve své knize uvádí Kowner (2013) „*Současná Jižní Korea je důkazem toho, že i když se společnost stává rozmanitou, nemusí být nutně vůči rozmanitosti tolerantní. Korea se možná transformovala v multietnickou společnost, nyní přichází na řadu proměna v multikulturní společnost*“ (2013, s. 370).

9 Resumé

This thesis presented two complementary reasons that may influence current attitudes and perceptions of foreigners in South Korea – the historical opening of Korea's borders to the world and Korean nationalism. It then provided information about the current state on the peninsula, people's opinions on multiculturalism, the rise in the number of foreigners and students studying in Korea, discrimination against them, and the COVID-19 pandemic's effects on this issue. Furthermore, it presented the results of a qualitative research to explain the discrimination faced by international students in Korea and their own perceptions of this issue.

Even though Korea has evolved into a multicultural society in recent years, the idea of a homogeneous society based on the united blood of a common ancestor, the Tangun, is still relevant until these days. Even today, views emphasising united blood, a common origin and a homogeneous society persist in South Korean society. The emphasis on the unity of Korean society and the sense of pride that goes with it seems to reinforce national sentiment and the idea of unification but may leave little imaginary room for recognition and respect for other cultures. Foreigners in Korea experience discrimination and racism, with the most common manifestations being verbal assault, invasion of privacy, unpleasant looks, disadvantages in the workplace or even sexual harassment. Discrimination against foreigners in Korea is a serious problem and has worsened due to the COVID-19 pandemic. Korean society is more exposed to cultural, national, and racial diversity due to the increasing number of foreigners, migrants, and international marriages. However, even as society becomes diverse, it is not necessarily tolerant of diversity.

10 Seznam literatury

ALFORD, Fred C., 1999. *Think No Evil: Korean Values in the Age of Globalization*. Cornell University Press. ISBN 978-0801436666.

BĚLINA, Miroslav, Josef FIALA, Dušan HENDRYCH, Pavel ŠÁMAL, Ivana ŠTENGLOVÁ a Pavel ŠTURMA. *Právníký slovník*. Praha: C.H. Beck, 2001, XVII, 1189 s. ISBN 8071793604. S. 143.

BOBEK, Michal, Pavla BOUČKOVÁ a Zdeněk KÜHN, ed. *Rovnost a diskriminace*. Praha: C.H. Beck, 2007, xlviii, 471 s. ISBN 9788071795841.

BOGDAN, Robert a Sari Knopp BIKLEN. *Qualitative Research for Education: An Introduction to Theories and Methods, Fifth Edition*. 5th edition. Pearson; 5th edition, 2006. ISBN 978-0205482931.

Brief Statistics on Korean Education, December 2021. 2021. Korean Educational Development Institute. ISSN 2093-6990.

BUCHANAN, Frederick Robert. Choices of destination for transnational higher education: “pull” factors in an Asia Pacific market. *Educational Studies* [online]. 15 Mar 2016, **42**(2), 163-180 [cit. 2023-03-01]. ISSN 03055698. Dostupné z: doi:10.1080/03055698.2016.1152171.

BYUN, Kiyong a Minjung KIM, 2011. Shifting Patterns of the Government’s Policies for the Internationalization of Korean Higher Education. *Journal of Studies in International Education* [online]. July 6, 2010, **15**(5), 467-486 [cit. 2023-03-01]. ISSN 1028-3153. Dostupné z: doi:10.1177/1028315310375307.

ČERMÁK, Josef. *Nové universum: všeobecná encyklopedie A-Ž*. V Praze: Euromedia Group - Knižní klub, 2003, 1303 s. Universum. ISBN 80-242-1069-X.

DACÍK, Tomáš. *Člověk a rasa*. Brno: CERM, 2001, 130 s. ISBN 8072042165. s. 75.

DOS SANTOS, Luis M., 2020. The Challenging Experiences of International Students in South Korea: The Neo-Racism Perspective. *Universal Journal of Educational Research*. **8**(12B), 8102-8109. Dostupné z: doi:10.13189/ujer.2020.082612.

FERNANDO, Chitra, 1958. Asian Xenophobia Against the West. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science* [online]. **318**(1), 83-88 [cit. 2023-05-01]. ISSN 0002-7162. Dostupné z: doi:10.1177/000271625831800111.

HOLCOMBE, Charles, 2017. *A History of East Asia: From the Origins of Civilization to the Twenty-First Century*. 2nd edition. United States of America: Cambridge University Press. ISBN 9781107544895.

HUR, Aram. *Narratives of Civic Duty: How National Stories Shape Democracy in Asia*. Cornell University Press, 2022. ISBN 9781501765476.

JONES, James M., December 1, 1996. *Prejudice and Racism*. 2nd edition. McGraw-Hill Humanities/Social Sciences/Languages. ISBN 978-0070331174.

KELLAS, James G., 1991. Ethnic and Social Nationalism. *The Politics of Nationalism and Ethnicity*. Macmillan Publishers Limited, 51-71. Dostupné z: doi:1007/978-1-349-21527-0.

KIM, Jibum, Jeong-han KANG, Seok-jo KIM, et al. *Korean General Social Survey (KGSS): Cumulative File, 2003-2018* [online]. Feb 3, 2022 [cit. 2023-05-04]. ICPSR 38174. Dostupné z: doi:10.3886/ICPSR38174.v1

KIM, Jin-Hee, 2016. Racism, Equity, and Quality of Education for International Students in South Korean Higher Education Institutes. *Frontiers of Education in China*. **11**(3), 338-355. Dostupné z: doi:10.3868/s110-005-016-0027-3.

KIM, Jinwung. Recent Anti-Americanism in South Korea: The Causes. *Asian Survey*, [online]. University of California Press, August 1989, **29**(8), 749-763 [cit. 2023-04-29]. ISSN 00044687. Dostupné z: doi:10.2307/2644624.

KIM, Samuel, ed., 2000. *Korea's Globalization*. United States: Cambridge University Press. ISBN 0 77272 9.

KIM, Sookyung, 2012. Racism in the global era: Analysis of Korean media discourse around migrants, 1990–2009. *Discourse & Society* [online]. November 2012, **23**(6), 657–678 [cit. 2023-03-17]. ISSN 0957–9265. Dostupné z: doi:10.1177/0957926512455381.

KIM, Youna, ed., 2017. *The Routledge Handbook of Korean Culture and Society*. New York: Routledge. ISBN 9781138959965.

KLEIN, Jean-François, Pierre SINGARAVÉLOU a Marie-Albane de SUREMAIN, 2022. *Atlas vrcholné kolonizace: dobývání světa v 19. a 20. století*. V Brně: Lingea. Historické atlasy. ISBN 978-80-7508-742-3.

KOWNER, Rotem a Walter DEMEL, ed., 2013. *Race and Racism in Modern East Asia: Western and Eastern Constructions*. Leiden, Boston: BRILL. ISBN N 978-90-04-23729-2.

KWON, Ki-Seok, 2013. Government Policy and Internationalisation of Universities: The Case of International Student Mobility in South Korea. *Journal of Contemporary Eastern Asia* [online]. **12**(1), 35-47 [cit. 2023-02-21]. ISSN 2383-9449. Dostupné z: doi:10.17477/jcea.2013.12.1.035.

LEE, Eric Yong Joong a Bean DARREN, 2018. Separate and Unequal: The Korean Dual Registration System and Human Rights Violation against Foreign Residents. *Northeast Asian law journal* [online]. **11**(3), 309-330 [cit. 2023-05-06]. ISSN 1976-5037. Dostupné z: doi:10.19035/nal.2018.11.3.13

LEE, Jenny, Jae-Eun JON a Kiyong BYUN, 2016. Neo-Racism and Neo-Nationalism Within East Asia: The Experiences of International Students in South Korea. *Journal of Studies in International Education*. **21**(2), 136-155. Dostupné z: doi:10.1177/1028315316669903.

LEE, Kwang-rin, 1986. The Rise of Nationalism in Korea: The Case of International Student Mobility in South Korea. *Korean Studies* [online]. **10**(1), 1-12 [cit. 2023-05-01]. ISSN 1529-1529. Dostupné z: doi:10.1353/ks.1986.0006.

LÖWENSTEINOVÁ, Miriam a Markéta POPA. *Made in Korea*. Praha: Nová vlna, 2019. ISBN 978-80-85845-85-3.

PARK, Chai Bin a Nam-Hoon CHO, 1995. Consequences of Son Preference in a Low-Fertility Society: Imbalance of the Sex Ratio at Birth in Korea. *Population and Development Review* [online]. **21**(1) [cit. 2023-05-01]. ISSN 00987921. Dostupné z: doi:10.2307/2137413.

PETERSON, Mark, 2009. *A Brief History of Korea*. Facts on File. ISBN 978-0816050857.

RABBANI, Md Golam a Kyunghak KIM, 2021. A Study of Discrimination and Exclusion Faced by Foreign Nationals in Korea During the COVID-19 Outbreak. *The Journal of Humanities and Social sciences 21* [online]. **12**(2), 673-688 [cit. 2023-05-01]. ISSN 20938721. Dostupné z: doi:10.22143/HSS21.12.2.48.

ROBINSON, Michael, 1988. *Cultural Nationalism in Colonial Korea, 1920-1925*. United States of America: University of Washington press. ISBN 978-0-295-80514-6.

SETH, Michael J., January 21, 2016. *A Concise History of Premodern Korea: From Antiquity through the Nineteenth Century*. Second edition. Rowman & Littlefield. ISBN 9781442235175.

SHIN, Gi-Wook, 2006. *Ethnic Nationalism in Korea: Genealogy, Politics and Legacy*. Stanford, California: Stanford University Press. ISBN 0-8047-5408-X. (79).

South Korea, Korean Culture and Information Service. (2016). *The Korean Wave: A New Pop Culture Phenomenon (Contemporary Korea Book 1)*. Gil-Job-Ie Media.

STAMBERGER, Walter. *Dějiny kolonialismu*. Praha: Orbis, 1963, 342 s. Malá moderní encyklopedie, sv. 38. ISBN (Brož.).

STEWART, William H., 2020. Seoul Destination: A Mixed-methods Study of a Korean University. *FIRE: Forum for International Research in Education* [online]. **6**(3), 58-82 [cit. 2023-05-01]. ISSN 2326-3873. Dostupné z: doi:10.32865/fire202063220.

TESAŘ, Filip. Etnické konflikty. Praha: Portál, 2007, 251 s. ISBN 9788073670979. S. 69-70.

TIKHONOV, Vladimir, 2018. *Modern Korea and its Others: Perceptions of the Neighbouring Countries and Korean Modernity*. Routledge. ISBN 9781138590625.

VERMA, Aman, 2021. Discourse on nationalism in colonial period of Korea. *International Journal of Applied Research* [online]. **7**(2), 224-231 [cit. 2023-05-01]. ISSN 23947500. Dostupné z: doi: 10.22271/allresearch.2021.v7.i2d.8281.

YAKUSHKO, Oksana, 2018. *Modern-day Xenophobia: Critical Historical and Theoretical Perspectives on the Roots of Anti-Immigrant Prejudice* [online]. Springer Nature Switzerland [cit. 2023-05-04]. ISBN 978-3-030-00644-0. Dostupné z: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-00644-0>.

YOON, In-Jin, Y SONG a Youn-Joon BAE, 1 January 2008n. 1. *South Koreans' Attitudes toward Foreigners, Minorities and Multiculturalism*. Tokyo: Global Institute for Asian Regional Integration, 324-341.

문화체육관광부 [:*munhwa čhejuk kwangkwangbu:*]. *한국인의 의식 및 가치관 조사* [:*hanguginŭi ũisik mit kačhigwan čosa:*], 2022 [dataset] [online]. 문화체육관광부 [:*munhwa čhejuk kwangkwangbu:*], 2022-12-19 [cit. 2023-05-04]. Dostupné z: doi:10.22687/KOSSDA-A1-2022-0013-V1.0

11 Internetové zdroje (IZ)

ČERŇANSKÁ, Barbara. Teorie push-pull vlivů na migraci: 4) Teoretické pojmy. *Encyklopedie Migrace* [online]. 11/18/2018 [cit. 2023-02-03]. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/teorie-push-pull/>

Education Statistics and Indicators, Pocket Book [online], 2021. Department of Education, Korean Educational Development Institute [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: <https://kess.kedi.re.kr/eng/publ/view?survSeq=2021&publSeq=80&menuSeq=0&itemCode=02&language=en>

GONG, Se Eun. South Korea seeks a path to normal life from COVID-19. *NPR* [online]. October 29, 2021 [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.npr.org/2021/10/29/1050502512/south-korea-normal-life-covid-19>

CHOI, Jae-hee. EU envoy speaks out on S. Korea's 'discriminatory' vaccine pass system: Seoul in talks toward recognizing EU Digital COVID Certificate as pressure grows to accept proof of vaccination overseas from foreign residents. *The Korea Herald* [online]. Nov 25, 2021 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: https://www.koreaherald.com/view.php?ud=20211125000584&ACE_SEARCH=1

International students. *Migration Data Portal: The bigger picture* [online]. 3 March 2023 [cit. 2023-03-04]. Dostupné z: <https://www.migrationdataportal.org/themes/international-students#data-sources>

KANG, Shin-who, <https://www.koreatimes.co.kr/www2/index.asp>. Is Korea Homogeneous Country?. *The Korea Times* [online]. 22.12.2008 [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: https://www.koreatimes.co.kr/www/news/special/2009/10/242_36575.html#:~:text=Koreans%20have%20been%20taught%20since,transforming%20into%20a%20multicultural%20society

KDCA. Registration of Vaccination Status of Non-Korean Nationals Fully Vaccinated Abroad. *Korean Disease Control and Prevention Agency* [online]. 2021-12-09 [cit. 2023-04-09]. Dostupné z: <https://www.kdca.go.kr/board/board.es?mid=a30402000000&bid=0030>

KIM, Daewoung a Soohyun MAH. South Koreans, Chinese clash on social media over Chinese-style Kimchi winning international certificate. *Reuters* [online]. [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-southkorea-china-kimchi-idUSKBN28A2NQ>

KORVIA. How to get a vaccine pass in Korea (Coov app). *KORVIA consulting* [online]. 2021 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: <https://support.korvia.com/portal/en/kb/articles/how-to-get-a-vaccine-pass-in-korea-coov-app>

KOSTAT, Statistics Korea. Survey on Immigrants' Living Conditions and Labour Force. *Statistics Korea* [online]. 2022-12-20 [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://kostat.go.kr/synap/skin/doc.html?fn=73a66247d579f3f449ad516cfc274e91c764bcea881775124263973f6a0135e5&rs=/synap/preview/board/11733/>

National Assembly of South Korea should act swiftly to enact anti-discrimination legislation. *Human Rights Watch* [online]. November 11, 2021 [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/news/2021/11/11/national-assembly-south-korea-should-act-swiftly-enact-anti-discrimination>

Number of foreign students South Korea 2010-2021. Statista [online]. 10.1.2022 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/876030/number-of-foreign-students-insouthkorea/#:~:text=In%202021%2C%20there%20were%20approximately,thousand%20in%20the%20previous%20year>

OCK, Hyun-Ju. 7 in 10 foreign residents say 'racism exists' in S. Korea. *The Korea Herald* [online]. Mar 20, 2020 [cit. 2023-04-11]. Dostupné z: <https://www.koreaherald.com/view.php?ud=20200320000695>

OCK, Hyun-ju. Expat community jolted by COVID-19 outbreak in Itaewon: Foreigners say they feel largely excluded from virus-related info, face tighter scrutiny. *The Korea Herald* [online]. May 13, 2020 [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.koreaherald.com/view.php?ud=20200512000938>

OECD (2023), Fertility rates (indicator). doi: 10.1787/8272fb01-en [cit. 2023-02-12]

OECD (2023), Population (indicator). doi: 10.1787/d434f82b-en [cit. 2023-02-12]

OECD. Student mobility. OECD: Better policies for better lives [online]. October 3rd 2022 [cit. 2023-04-09]. Dostupné z:

<https://gpseducation.oecd.org/revieweducationpolicies/#!node=41771&filter=all>

PILLAI, Pooja. Explained: Why are South Korea and China fighting over kimchi?: The spicy fermented pickle, kimchi, has created some bitterness in China-South Korea trade ties. In: *Indianexpress.com* [online]. December 10, 2020 12:12:02 pm [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://indianexpress.com/article/explained/explained-what-is-kimchi-why-south-korea-and-china-are-fighting-over-it-7079167/>

RAYPOLE, Crystal. BIPOC: What It Means and Why It Matters. *Healthline* [online]. November 9, 2021 [cit. 2023-01-02]. Dostupné z: <https://www.healthline.com/health/bipoc-meaning>

SILVER, Caleb. The Top 25 Economies in the World: Ranking the richest countries in the world. *Investopedia* [online]. September 01, 2022 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/insights/worlds-top-economies/>

SMEDLEY, Audrey. Race. *Britannica* [online]. 23.10.2020 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/race-human>

South Korean National Assembly must enact the Anti-Discrimination Act Now. *참여연대* [čchamjŏjŏndä] [online]. 2022-05-02 [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://www.peoplepower21.org/english/1881428>

T.I.M.E. ASSOCIATION. International student mobility report. *T.I.M.E. Association* [online]. April 2021 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: https://timeassociation.org/wp-content/uploads/2021/10/TIME_Association_International_Mobility_Report.pdf

TRIANDAFYLLIDOU, A., MCAULIFFE, M., ed., 2021. *World Migration Report 2022* [online]. Geneva: International Organization for Migration (IOM) [cit. 2023-04-30]. ISBN 978-92-9268-078-7. Dostupné z: <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022>

UNESCO. Global Flow of Tertiary-Level Students. *UNESCO UIS: Institute for Statistics* [online]. [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: <https://uis.unesco.org/en/uis-student-flow>

YIM, Hyun-su. ‘Now is the time to pass anti-discrimination law’. *The Korea Herald* [online]. Feb 7, 2022 [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: https://www.koreaherald.com/view.php?ud=20220207000530&ACE_SEARCH=1

YONHAP. Number of foreigners staying in S. Korea decreased 3.9% in 2021 amid pandemic. *The Korea Herald* [online]. 26.1.2022 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20220126000736>

YOON, L. Number of foreign students in higher education institutions in South Korea from 2013 to 2022. *Statista* [online]. Jan 17, 2023 [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/876030/number-of-foreign-students-in-south-korea/>

외교부[:ögjobu:]. 재외 동포 정의 및 현황 [:čäö tongpcho čöngüi mit hjönhwang:]. 외교부[:ögjobu:][online]. 외교부 재외 동포 영사 기획 관실 재외동포과[:ögjobu čäö tongpcho jöngsa kihök kwansil čäötongpchowwa:], 2022년 12월 [cit. 2023-03-04]. Dostupné z: https://www.mofa.go.kr/www/wpge/m_21507/contents.do

차별시정총괄과, [:čhabjöl sidžöng čhöngkwalkwa:]. 2020년 차별에 대한 국민인식조사[:2020 njön čhabjöre dahan kungmin insik čosa:]. 국가인권위원회 [:kukka inkwön üwönhö:] [online]. 2020-06-24 [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: https://www.humanrights.go.kr/storage/synapdocumentviewerhtml/skin/doc.html?fn=in_12006231832288541401_2022031717.pdf&rs=/storage/synapdocumentviewerhtml/result/202304/

차별시정총괄과 [:čhabjöl sidžöng čhöngkwalkwa:]. 2020 차별에 대한 국민 인식 조사[:čhabjöre dahan kungmin insik čosa:]: “코로나 19, 국민들의 차별에 대한 민감성 높여”[:kchorona 19 kungmindürüi čhabjöre dahan minkamsöng nopchjö:] [dataset] [online]. 2020년 5월 6일 [cit. 2023-05-04]. Dostupné z: <https://www.humanrights.go.kr/site/program/board/basicboard/view?menuid=001004002001&pagesize=10&boardtypeid=24&boardid=7605604#>

12 Seznam příloh

Předloha rozhovoru

Ahoj _____, mé jméno je Michaela Krátká a jsem studentkou nMgr. na Univerzitě Palackého. Těší mě, že jsi se rozhodl/a zúčastnit mého výzkumu k diplomové práci na téma rasismu, diskriminace a xenofobie v Jižní Koreji z pohledu zahraničních univerzitních studentů. V rámci tohoto rozhovoru Ti položím 16 otázek, na základě kterých se budu snažit zjistit Tvé jak přímé, tak nepřímé zkušenosti s rasismem, diskriminací a xenofobií v Jižní Koreji během Tvého studia. Všechny teoretické pojmy Ti včas vysvětlím a Tvé odpovědi budou v práci zpracovávány anonymně. Prosím, odpovídej pravdivě. Celý rozhovor bude nahráván. Souhlasíš s tím, aby byly Tvé odpovědi využity pro potřeby této práce?

Výborně, můžeme začít?

1. Na začátek Tě poprosím odpovědět na pár otázek o Tobě samém. Žádná z nich není myšlena ofenzivně.
 - Kolik je Ti let?
 - Jaká je Tvá Národnost?
 - Jaké je Tvé pohlaví, jak se identifikuješ?
 - Muž
 - Žena
 - Další
 - Identifikuješ se jako „person of color“ – člověk jiné barvy pleti než bílá?
2. Nyní se podíváme na Tvé vlastní zkušenosti. Jako první mi, prosím, řekni, jak dlouho jsi strávil/a v Jižní Koreji v rámci studia? Kolikrát jsi vyjela na studium do J. Koreje?
3. V jaké době jsi v Koreji studoval/a? Bylo to během Covidu (2020-2022), před Covidem (do roku 2020), po Covidu?
(má pandemie vliv na chování Korejců vůči cizincům?)
4. V jakém městě a na jaké univerzitě jsi studoval/a?
Má místo pobytu vliv na diskriminační tendence Korejců?
5. Používal/a jsi v komunikaci s Korejci korejštinu? Anebo angličtinu i korejštinu? Volil/a jsi jazyk na základě člověka či situace. (Např. v bance, na trhu) Máš nějaký situaci, který se ti vryl do paměti. Prosím, rozveď, za jakých okolností jsi využíval/a oba jazyky.
 - Pokud ano → v jakých situacích, s jakou reakcí jste se setkali
6. Na jaké úrovni hodnotíš svou znalost mluvené korejštiny v době studia v zemi?

(Aktivní korejštiny) → můžeš srovnat na začátku studia a na konci

- 0 - Korejsky neumím
- 1 - Začátečník (byla jsem schopná pozdravit, poděkovat, přečíst si nápisy v metru apod.,)
- 3 - Středně pokročilý (Byl/a jsem schopná/ý domluvit to, co jsem potřeboval/a, ale do dlouhých konverzací jsem se nepouštěla)
- 5 - Pokročilý (neměla jsem problém vyřešit vše v korejštině)

V další části se společně podíváme na Tvé zkušenosti s diskriminací, rasismem a Tvůj názor na xenofobii v Jižní Koreji. Nejdříve Ti vysvětlím pojmy, kterých se budou otázky dotýkat.

Prvním pojmem je diskriminace. Za diskriminaci považujeme nerovné zacházení s jednotlivcem či skupinou osob na základě konkrétních znaků, kterými mohou být barva pleti, pohlaví, národnost apod. Tato diskriminace může být přímá nebo nepřímá. Představ si dvě skupiny, které se nachází ve stejné situaci. Pokud budu s jednou zacházet jinak než s druhou kvůli jejich náboženskému vyznání, mluvíme o přímé diskriminaci. Nepřímá diskriminace je potom ta, která vychází z legislativy – tedy pokud nějaká právní norma v praxi omezuje určitou skupinu obyvatel. Jedná se o formu chování vůči někomu.

Diskriminace může být projevem rasismu a vychází z xenofobie. Rasismus je formou předsudku, jehož součástí je myšlenka nadřazenosti vlastní rasy. Rasismus je úzce spjat s lidskými rasami, jejich typologií a jeho podstatou je určitá nenávisť člověka k člověku.

Xenofobie je definována jako strach z cizího a často je spojena s etnocentrismem. Etnocentrismus je přesvědčení, ať už vědomé nebo nevědomé, že vlastní národ, kultura nebo rasa jsou nadřazeny jiným.

7. Jsou všechny termíny srozumitelné? Chápeš, co každý pojem představuje a jak je můžeme definovat?

Jihokorejská společnost byla tradičně charakterizovaná jako homogenní = stejnorodá, jednolitá a rasově čistá společnost, která je založená na společné pokrevní linii a předcích. Od začátku 21. století v zemi výrazně narostl počet cizinců. Do země přicházejí studenti, pracovníci a roste i počet mezinárodních manželství. Nárůst cizinců může ovlivnit názor Korejců na ně – a to jak pozitivně, tak negativně.

8. Jižní Korea se proměnila v globalizovanou zemi. Myslíš si, že je v dnešní době lehké do společnosti jako cizinec zapadnout?

- Pokud ne → jaké jsou podle tebe důvody, proč je pro cizince těžké do společnosti zapadnout a jsou nějaké?

9. Máš pocit, že cizinci mohou v Korejcích vyvolávat obavy? Ze své zkušenosti zkuste specifikovat důvod a událost, kdy k tomu došlo. Má kamarádka třeba zažila moment, kdy na ní korejský muž křičel, aby se vrátila do své země. Měl z ní tento muž strach? Máš z Korejců obavy ty?
10. Setkal/a jsi se s projevy diskriminace po dobu svého pobytu? Měl/a jsi pocit, že je s tebou zacházeno jinak než s jinými, ať už Korejci či jinými národy. Pokud ano, s jakými? Pokud ne sám, ale u někoho jiného, s jakými?
11. Setkal/a jsi se s projevy rasismu? Tj., dal ti někdo najevo, že je Tvá rasa méněcenná? Měla jsi pocit, že Tě Tvá barva pleti omezovala?
12. Navštívil/a jsi během studia v Koreji i jiná jihokorejská města kromě toho, ve kterém jsi studovala? Máš pocit, že se chování Jihokorejců vůči cizincům v různých částech Koreje lišilo? Pokud ano, na základě čeho k tomu dochází?
13. Setkala jsi se naopak s pozitivním přístupem v Koreji? Máš pocit, že tě pozice cizince či barva Tvé pleti v něčem nebo někde zvýhodnila? Máš pocit, že jsou osoby, které jejich národnost či rasa v zemi zvýhodňovaly?
14. Myslíš si, že v korejské společnosti existuje určitá skupina (věk, pohlaví), která je vůči cizincům odmítavější než jiná? Anebo naopak část společnosti, která cizince více zvýhodňuje? Liší se podle Tebe názory na cizince generačně? Na základě pohlaví?

V poslední části se podíváme na konkrétní případy, ve kterých ses mohl/a ocitnout a v rámci kterých jsi se mohl/a setkat s diskriminací ze strany Jihokorejců. Tato část slouží k tomu, abys mi řekl/a své konkrétní příběhy, které jsi zažil/a anebo kterých jsi byl/a svědkem. Můžeš se mnou sdílet cokoliv, co ti přijde na mysl.

15. Setkal/a jsi se s nerovným zacházením ze strany Korejců vůči sobě či někomu jinému? Jak jsi takovou situaci vyřešil/a. Jak jsi reagoval/a?
 - Na univerzitě? (úředníci, spolužáci, učitelé)
 - Na úředních místech? (na policii, na imigračním, v bance)
 - Venku při pohybu ve městě, na veřejných místech?
 - V dopravních prostředcích? (taxi, autobus, vlak, metro)
 - V obchodě? (večerky, větší supermarkety, na trhu)
 - V restauraci/v baru/v kavárně (Odmítli tě někde obsloužit? Zakázali ti vstup do podniku, protože jsi cizinec?)
 - Jiné?

16. Poslední otázka. Myslíš si, že období, ve které jsi zemi navštívila pozitivně či negativně ovlivnilo Tvou zkušenost s Korejci a Tvůj názor na zemi?